Нүхэр комбайнёр, ЖОЛООШОН,

ХУРЯАЛГЫН АМЖАЛТА—ТАНАЙ ГАРТАЛ!

…ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 210 (10578) | 1964 оной сентябриин 4, пятница | Сэн 2 мүнгэн

СОВЕТ АЙЛШАД ЧЕХОСЛОВАКИИН ШУБУУШАДТА ОШОБО

ПРАГА, сентябриин 2. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев ерүүтэй Советскэ партийно-правительственнэ делегаци Чехословакиин хүдөө ажахын хүгжэлтэтэй мүнөөдэр танилсаа.

Үглөөгүүр совет айлшад Чехословакиин хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта Прага хото шадархи «Кагоров» гэжэ шубуунай фабрикада ошожо үзэбэ. Нүхэр Н. С. Хрущев болон делегациин бусад гэшүүд энэ шэнэ янзын предприяти хаража, тэндэхи хүдэлмэришэдтэй ami ёhоор хөөрэлдэhэн байгаа.

Чехословакиин таряашадта айлшалба

ПРАГА, сентябриин 2. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев ерүүтэй советско-партийна правительственнэ делегаци мүнөөдэр Прагаhаа хойно Средночешскэ областиин, Колинско районой, «Свобода» гэжэ хүдөө ажахын нэгэдэмэл кооперативта ошоhон байгаа. Тиигэжэ тэндэхи таряашад-кооперативуудай Советскэ Союзай түлөөлэгшэдые ехэ баяртайгаар амаршалаад, тэдэндэ өөhэдынгөө ажалые харуулhан, мүн хэжэ байhан ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэжэ үгэhэн байгаа.

Советскэ правительствын делегаци Афганистан ошэбо

Афганистанай правительствын уряалаар, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо А. Н. Косыгин түрүүтэй советскэ правительственнэ делегаци сентябриин 2-то Кабул ошохоёо Москваhаа мордобо.

Гиндукуш гэжэ хада уулын шэлые хүндэлэн Советскэ Союзай туhаламжатайгаар автомобильна харгы барижа дүүргэhэнэй дашарамда болохо баярай hайндэртэ тэдэнэр хабаадалсаха юм.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Афганистанда Джабаль-Ус-Серадж-Доши гэжэ үндэр хада гаргарта автомобильна харгы бариха хүдэлмэри амжалтатайгаар дүүргэhэнэйнь түлөө, энэ барилга дээрэ үлэмжэ сэхээр шалгарhан СССР-эй транспортна барилгын гүрэнэй үйлэдбэриин комитедэй, мүн бэшэшье эмхи зургаануудай 50 хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдые СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1964 оной сентябриин 2-то гаргаhан Указаараа СССР-эй орденууд, медальнуудаар шагнаба. **Ленинэй** орденоор 2 хүн, **Ажалай Улаан тугай** орденоор … хүн, **«Хүндэлэлэй тэмдэг»** орденоор 12, **«Ажалай габьяагай түлөө»** медаляар 11, **«Ажалдаа шалгарhанай түлөө»** медаляар 15 хүн шагнагдаа.

Анхарагты, таряа хуряагшадай үгэ!

АВТОКОЛОННО ХЭРЭГТЭЙ

Бэшүүрэй ажахы бүхэн шахуу баян ургаса ургуулаа. Энэнь мүнөө хуряалгын үедэ илангаяа элитээр харагдана. Би эндэхи «Дружба» колхоздо таряа хуряалгадань туhалалсахаяа ерээд, хүдэлжэ байнам. Өөрөө автомашинын жолоошонби. Үдэртөө силосэй ногоо шэрэнэм, hүниндөө Харланай пунктда ороохо зөөнэм.

Иигэжэ хүдэлхэдөө заримдаа амарангүй, сүүдхэлэн машинын жолоосгорhоо табинагүйб ди. Сэхынь хэлэхэдэ, комбайнуудhаа ороохо шэрэжэ үрдинэгүйбди. Энээхэн баримта дээрэhээшье таряанай ургасын hайн байhаниинь ойлгосотой бэшэ гү даа. Таряа ехээр ургуулhандаа таряашадтай хамта бидэнэр, жолоошод, баясанабди, омогорхонобди. Ёhотой баатар ажалай аша үрэ энэл ха юм.

Теэд энэ таряае гээлтэ, хоролтогүйгөөр суглуулан абаха гээшэ баhал хүнгэн хэрэг бэшэ. Хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдhээ ажаглан харахада, комбайнуудhаа тоог хүрэтэр, мүн тоогhоо гүрэнэй амбаар хүрэтэр ороохо шэрэлгэдэ транспорт, илангаяа автомашинанууд дуталдана хэбэртэй. Тиихэдэ үшөө силос түргөөр хуряажа абаха шухала. Алишье талынь харахада, автомашинагүйгөөр юуншье бүтэхэгүй шэнги байна.

Мори унаа хэрэглэхэ гэхэдэ, зарим нютагуудта хомууд тоног, тэргэ түдэгэ бэлдэгдээгүй, тиимэhээ мүнөө иимэ яаралтай сагта эдэ бүгэдые суглуулжа холбохонь уршагтай шэнгишье haaнь, хээгүйдэ юумэ бүтэхэгүй янзатай. Тиигээшье hаа, энээгээр ехэ юумэ бүтээхэнь бэрхэтэй.

Эдэ бүгэдые хаража байхадаа, нэгэ иимэ hанамжа минии досоо түрэжэ, тэрэнээ хэлэнгүй байха аргамгүй.

Нэгэдэхеэр, шэрэжэ болохоор тэргэ түдэгэ мэтын зэмсэгүүдые трактораар шэрэжэ, ядахын сагта комбайн тоог хоёрой хоорондо ябуулжа, зарим автомашинануудые энэ хүдэлмэриhөө сүлөөлөө haa яахаб?

Хоёрдохёор, мүнөө манай эндэхи олонхи ажахынуудта таряагаа комбайнаар сэхэ хуряахаар эдэсшээ гээшэ. Тиимэhээ олон комбайнай ябажа эхилхэдэ тоогууд дээрэ ехэ таряан орожо, хатаагдажа, сэбэрлэгдэжэ үрдигдэнгүй хэбтэхэдээ халажа, гутаха аюулда орохонь магадгүй. Энэ ушарта, жэшээнь, Бэшүүрэй зонодо Мухар-Шэбэрэй управлениин эндэхи штабта мэдэлтэй тусхай автоколонно байгуулаа haa, ямар гээшэб?

Энэ автоколонныи зорилго гэхэдэ, хэрэгтэй сагтаа Бэшүүрэй зонын алишье ажахыда ошоод, тоог дээрэ байhан ороохо ашажа, гүрэнэй амбаарта тушааха, үгышье haa, комбайнуудhаа ороохо зөөжэ үрдеэгүй газарта ошожо туhалха гэхэ мэтэ. Үшөө кукуруза хуряалгыешье нилээд түргэдхэжэ шадаха байна. Энэ автоколонно иишэ тиишээ — нэгэ ажахыhаа нүгөөдэ ажахыда штабай тусхай захиралтаар нүүжэ ябаха болоно. Богонёор хэлэбэл, хэрэгтэй сагтань яаралтайгаар хэрэглэгдэхэ машинанууд болоно. Тиихэдээ час бүхэндэ штабтай холбоотой байха. Юуб гэхэдэ, эгээл энэ үедэ али нэгэн ажахыда ороохоной гутахын аюулда ороо haaнь, дары ошохоор бэлэн байха ёhотой. Тиигэжэ ябахадаа хүдэлжэ байhан ажахыдаа haaд хэхэгүйе хараалха зэргэтэй. Ушарынь гэхэдэ, зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд автоколонно ерээ гээд, хамаг юумэеэ энээндэ найдажархиха, тиигээд ажалайнгаа эмхидхэл хубилгажа болохо байна. Энээниие ушаруулжа болохогүйнь ойлгосотой юмааб даа.

Колоннодо хэды машина ябуулха тухайгаа ажахынуудай комбайнуудай ажалай бүтээсэhээ дулдыдуулхада болохо, тиихэдээшье заабол тэды тооной байха гэhэнэй хэрэггүй. 10—12 машинашье haa, ехэл юумэ бүтээхэ гэжэ hананам. Мүнөө авто-ажахынуудай, мүн ондоо тээhээ элсүүлэгдэhэн машинануудые ажахы бүхэндэ хубаахаhаа гадуур иимэ автоколонно байгуулхада, жолоошодшье дуратайгаар тэндэ ошохо. Иигээд хүдэлхэдэ шоферой олзошье ехэ байдаг.

Би энэ дүршэлые Оренбургда үзөөhэм. Нёдондо тэндэ хүдэлхэдөө иимэ автоколоннодо хүдэлhэн байгааб. Тиихэдээ ехэл туhатай hэн гэжэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд хэлсэдэг бэлэй.

Үшөө нэгэ hанамжа: ороохо тушаажа абадаг Харланай пунктда хүрэтэр харгы муу. Ядахын сагта мүнөө харгы заhадаг машиные тэрэ хүрэтэр нэгэ дахин ябуулаашье haa, автомашинын жолоошодто нилээд туhа болохо, мүн ороохонойшье гээгдэл ушархагүй hэн. Теэд энэ харгын эзэн хэн гээшэб?

В. ЛЫСОВ,
Бэшүүрэй АТХ-гай шофер.

Шофер В. Лысов таряа хуряалгада хабаадажа, дүршэлтэй болоhон хүн. Тэрэнэй табиhан асуудал зүйтэйл гээшэ ха. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ республика дотор элсүүлэгдэhэн бүхы транспортна зэмсэгүүд (гол түлэб автомашинанууд) управлениин ажахынуудта хубаарилагдаад, заримдаа бүтээсэ багатайгаар ашаглагдадаг байна. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд заримдаа автомашинануудаа ажал дээрээ нэгэ газартань дутуу, нүгөө тээнь үлүүгээр хубаарилаад, миин байлгаха ябадал тохёолдуулна.

В. Лысовэй hанамжаhаа иимэ тобшолол хэлтэй гэбэл: автомашинанууд, тракторнууд дүүрэн хүсөөрөө хэрэглэгдэхэ ёhотой. Энээнэй түлөө харюусалгатай тусхай хүнүүд бии байбал, ехэл hайн гээшэ ха.

Хоёрдохёор, үйлэдбэриин управлени бүхэндэ тиимэ тусхай даалгабаритай автоколонно илангаяа хуряалгын халуун хүдэлмэриин үедэ хэрэгтэй болодогынь элитэ. Хэрбээ али нэгэн ажахын транспортын талаар шахардуу байдалда ороо haaнь, тиимэ автоколонно түргэн зуура туhа хүргэжэ шадаха юм. Иимэ зорилготой нүүдэл автоколонно ямаршье сагта хэрэгтэй газартань ошохо аргатай байха болоно. Тиихэдээ ороохо комбайнhаа, тоогhоо шэрэхэ, үгышье haa, кукуруза хуряалгада хабаадажа шадаха байна.

Эндэ гансал шадамар бэрхээр хүтэлбэрилхэ хэрэгтэй. Тиигэбэл тусхай автоколонно үдэр, час бүхэндэ хэрэглэгдэжэ, хуряалгада ехэ урагшатай байханьдамжаггүй гэжэ hанагдана.

Комбайнер Дамба Лхасаранов ЧАС СОО 3,4 ГЕКТАР ТАРЯА ХАДАНА

ТАРЯА ХУРЯАЛГЫН БААТАРНУУД

НАРАНАЙ ҮБЭРЭЙ тэгшэ нэлэнхы таряалан. Километр хахад болохо утатай загуун баруулжа, вүүлжэнь татажархинхай, үргэн абасатай «ЖВН-10» жаткатай комбайн шаргал шара шэнииисын таряа урматай дөөгүүр, узуураарнь гэхээр хяргуулан ябана. Сабшаhан газарынь харахада, тон сэбэр, мүр дээрэнь унаhан монсойхоншье хоолос харагданагүй. Абаhан мүрэйнь үргэн гээшэ! Баалынь томо, жэгдэ, гоёшье.

Комбайнай эзэн — нютагтаа «бэрхэ Дамба» гэжэ суутай — оньhон машиные арбан хурганидаал шудалhан Дамба Лхасаранов болоно. Энэмнай урзанда 500 гаран гектар таряа хадажа, хуряажа, тансашье Үдын совхозой бэшэ, бүхы Хоринхоо управлениин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн бэлэй.

Мүнөө жэлдэ совхозто түрүүшынхеэ ерэhэн «ЖВН-10» жаткые эрхим механизатор нүхэр Лхасараневта найдажа үгэhэн. Дамба хүбүүн энэ найдабаридань яhалал хүрэжэ ябана гээшэ. Түрүүн Бурнолк гэжэ газарта 135 га шэниисэ 2 үдэр багаха үлүүтэйхэн саг соо хадаа. Тиигээд Наранай-Үбэр гэжэ үргэн ехэ таряаланда утаашa, хүндэлөөшөө 147 гектарай загуун татаад, гурбадахи үдэрөө хүдэлжэ, мүнөө дүүргэхэеэ байнхай. **Ондоогоор хэлэбэл, 83 часай хүдэлмэриин саг соо 280 га таряа баал болгобо. Час бүриин 3,4 га хадагдаа.**

Бүриншье ехээр сабшаха аад, нэгэ газарhаа нүгөөдэдэ ошожо, бага зэргын элдэб эбдэрэл боложо, haaд хэнэ. Үргэн абасатай, тэгшэ хүдэлхэдэл урматай машина байна даа. «ЖБ-4,6», «ЖР-4,9» жаткануудай хоёр тойрохо газарые нэгэл ябахадаа сабшажархина. Мүн hүүлдэ тэрэниие хуряахадашье баалынь томо, газаршье хороосотой байна ха юм. Тиигэжэ комбайнай галдаhан бензинэй, ажалай түлөөhэнэй гаргашые оруулжа тоолоод үзэхэдэ, «ЖВН-10» жаткаар хадахада, га бүриhөө 25—26 мүнгэн хүрэтэр лэ алмалта хэгдэнэ. **Жэшээнь, би 280 гектар сабшажа, бэшэ жатка, комбайнуудта орходоо 70 гаран түхэригөөр бага гаргаша хээб,** — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Энэ хүбүүн совхозойнгоо ургаса хуряалсажархёод, энэ жэлдэ Буряадай хүдөө ажахын институдай механизациин отделенидэ hурахаяа ошохо юм. Дамба Лхасаранов гол ажалhаа hамшангүйгөөр, заочноор hуража, хүдөө ажахын техникумэй 4-дэхи курс дүүргээд, институтда шалгалта бариа бшуу. Бэрхэл хүбүүн гээшэ.

— Эрхим механизаторайнгаа институтда жэл соо hурахадань совхозhоо тэдхэмжэ, дээшэлүүлэгдэhэн стипенди үгэхэ гэлсээбди. Дамбамнай дээдэ эрдэмтэй болоод, мандаа хэзээшье ерэхэ гэжэ дүүрэн этигэнэбди, — гээд совхозой парткомой секретарь нүхэр Романов хөөрэнэ.

Иимэл хүбүүн лэ даа, мүнөөдэрэй хуряалгын ажалай баатар.

М. НАМЖИЛОВ.

ТҮРҮҮШҮҮЛhЭЭ ЖЭШЭЭ АБАГТЫ!

НОБШОРhООР САГАА БАРАХАНЬ

Гүрэнэй амбаарта 95 мянган центнер ороохо хааха гэhэн социалис уялга Ярууныи управлениин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд абаhан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ аймагай колхоз, совхозуудай таряалан дээгүүр трактор, комбайнуудай, лафетнэ жаткануудай хүнхинөөн замханагүй, оролдосото ажалай эршэ улам шангадана. Управлени соогоо эгээн түрүүлэн гүрэндэ ороохо таряа худалдажа эхилhэн Нарhатын совхозойхид түрүүшын 10 хоногто 7 мянга гаран центнер ороохо худалдаа. Дүрбэдэхи фермын эрхим механизаторнууд Павел Пантелеев, Павел Беломестных гэгшэд хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдhээ эхилжэ, үдэр бүри 2,5—3 нормо дүүргэжэ, суута гаранхай.

Ярууныи совхоздо лафетчик Даша Нимаевай нэрые мэдэхэгүй хүнүүд үсөөн ёhотой. Энэ нүхэрнай түрүүшын табан үдэр соо 150 гектар таряа хадаад, мүнөө даабаряа 210 процент дүүргэнэ. Лафетчик Герасимов, комбайнернууд Мункуев, Галсанов, Эрдынеев гэгшэд хани нүхэрhөө жэшээ абажа, бүтээсэ ехэтэ ажалаараа шалгарна. Тус совхозойхид 3 мянгаад центнер ороохо гүрэндэ худалдаа.

Гадна Исэнгын совхоз, «Дружба» колхоз шэнэ ургасынгаа дээжэhээ гүрэндэ худалдажа эхилээ.

Гэхэтэй хамта, управлениин зарим ажахынууд таряа хуряаха, ороохо гүрэндэ худалдаха хүдэлмэреэ ехээр унжагайруулhаар. Жэшээ болгон «Комсомольский» совхозые абажа үзэе. Эндэхид гүрэндөө 13 мянган центнер ороохо худалдаха уялгатай... Энэнь түсэбhөө 7 мянган центнерээр ехэ болоно. Харин hүүлэй үе болотор тус совхоз нэгэшье центнер ороохо гүрэндэ худалдаагүй.

Ямар ушарhаа, юун боложо эндэ иимэ байдал тохёолдооб? Совхозой хоёрдохи фермэ энэ жэлдэ 2.200 гаран гектар таряа хуряаха ёhотой. Августын hүүл багта мянгаад гектар амяарлан хадагдаад байгаа. Теэд нэгэшье гектар талмай дээрэhээ таряан суглуулагдажа сохигдоогүй.

Улаан малшанай полевой стан дээрэ ерэжэ харахада, байра байдалынь задагай. Тоогынь бэлэн болгогдоодүй—галдагдажа сэбэрлэгдээгүй, үрмэдэhэ үбhэндэ, бог шоройдо дарагдашанхай. Зернохранилищи соо ороходо, үнгэрhэн жэлэй ороохоной үлэгдэл эндэ тэндэ тарашанхай хэбтэнэ. Ороохо таряа сэбэрлэхэ нэгэшье машина тодхогдоогүй, харагданашьегүй.

— Заhабарилагдажа байна, бэлэн болоходонь тодхоно бэзэбди,—гээд нэдэхи тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Илья Митыпов hэнгэргүйгөөр харюусана.

Бригадын таряалан дээрэhээ муу бэшэ ургаса хуряагдаха янзатай. Дунда зэргээр 10-10 гаран центнер абаха байхабди гэжэ фермын эрхилэгшэ В. Г. Долсонов бригадиртаяа хамта тухайлна. Бүхы талмай дээрэнь абажа харабал, эндэ ехэхэн хэмжээнэй ороохон суглархa болоно. Доодо захыень абажа хэлэбэл, 25 мянга үлүүтэй центнер гараха байха. Теэд эндэхи хүтэлбэрилэгшэд муртэй бэлэдхэлгүй hүүhаар. Манай урда тээ энээгүүр управлениин партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Галсанов ябажа, дутуу дундануудыень усадхаха тушаа захяа заабари үгэhэн байгаа. Гэбэшье тэрэнь дүүргэгдэнэгүй.

Тус бригадынхид таряа хадалгадаа августын 15-hаа жэгдэрэн ороо.

— Сагай уларилай таарамжатай байбал, ажал ябаха юм бэзэ. hаянай хура бороо орожо, хүдэлмэри haатуулна,—гэhэн шалтаг эндэхи хүтэлбэрилэгшэд урдаа бариха hэдэлгэтэй.

Аадар бороо орожо, ажал хүдэлмэри бага зэргэ haатуулhаншье байжа болохо. Теэд энэмнай бодото дээрээ гол шалтагааниинь бэшэ юм. Таряа хуряалгын эхилhээр хахад hарын үнгэрбэшье, эндэ үйлэдбэриин түсэб байхагүй.

— Механизаторнуудай ажал хүдэлмэри ямар гуримаар түлэгдэнэб?

— Түлөөhэнэй зохёогдоhон гурим гэжэ мүнөө дээрээ байхагүй. Совхозой контородо зохёогдожо байгаа хэбэртэй. Эльгээхэ юм бэзэ,— гээд нүхэр Долсонов hанаа амгалан.

Хэhэн ажалайнгаа түлөө хэды шэнээн түлөөhэ абахаяа мэдэнгүй ажаллахада хаанаhаа горитой үрэ дүн гараха hэм. Энэнь хэндэшье мэдээжэ ха юм. Комбайнер, лафетчигүүдэй дунда социалис мүрысөөн ёhо тэдыгээр эмхидхэгдэнхэй. Тодорхойлон хэлэбэл, хэнэй ямар уялга абаhаниинь, тэрэнээ ямараар дүүргэжэ байhаниинь мэдэхын аргагүй. Мүрысөөндэ илагшад материальна, моральна талаараа урмашуулагданагүй гэхэдэ, алдуу болохогүй. Дамжуулгын улаан тугхануул оройдоошье байхагүй.

Тиимэ юумэ хэхэ гэхэдэ бүдшье байхагүй, иимэрхүү жэжэ хэрэгсэлдэ фермэдэмнай мүнгэншье хараалагдадаггүй гэжэ фермые эрхилэгшэ гомдодог.

Ороохо таряа хуряалгын шиидхэхы үедөө ороод байхада саашадаа нимэ тулюур эрхэ байдалтай эбсэжэ бололтой аал?

Ульдэргын «Коммунизм» колхоз гүрэндөө нэгэшье ороохо мүнөө болотор худалдаагүй байhаар. Сабшагдаад, суглуулагдахаар болоhон таряанай баал хэдэн зуун гектарта хэбтэнэ. Үнөөхил хура бороо тухай эндэхи хүтэлбэрилэгшэд дурдадаг. Бодото дээрээ тиимэ бэшэ. Августын дүүрэтэр комбайнуудай заhабарилга эндэ үргэлжэлhөөр байгаа. Үшөө 3 комбайн (13-haa) хүсэд бэлэн болгогдоогүй, мастерской соогоо байhаар. Үшөө комбайнернууд, тэдэнэй туhалагшанар хүсэд олдожо томилогдоодүй. Ульдэргынхидэй таряа хуряалгаараа унжагайрхын ехээр унжагайржа байhаниие эдэ үсөөхэн баримтанууд гэршэлнэ бэшэ гү?!

Сентябрь hара гаранхай. Саашадаа иигэжэ байбал, «Комсомольский» совхозойхид, «Коммунизм» колхозойхид ургуулhан ороохо таряагаа саhан доро оруулха аюулда хүрэжэ болохо.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ,
манай тусхай корр.

100 ХОНИНhОО—100 ХУРЬГА

Хүдөө ажахын ШЭНЖЭЛЭЛ

Республикын колхоз, совхозуудта хонидые искусственнэ үрэжүүлгын ябаса тухай

1964 оной сентябриин 1-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Үйлэдбэриин управленинүүд	Үрэжүүлэгдэhэниинь	1963 онойхитой сасуулхада
Баргажанай	11	69
Зэдын	28	52
Ярууныи	59	140
Кабанскын	20	38
Хяагтын	34	68
Мухар-Шэбэрэй	40	78
Тунхэнэй	36	56
Улаан-Үдын	43	89
Хоринн	30	82

ХОНИ ОЛОШОРУУЛГАДА—ОНСО АНХАРАЛ

ХОНИДЫЕ үрэжүүлхэ түрүүшын hара дүүрэбэ. Харин тиихэдэ энэ үрэжүүлгын дүн юу тодорхойлноб? Хонишодой олонхи бригаданууд энэ шухала хүдэлмэридэ үнэн сэхэ, оролдосотой hайнаар бэлдээд, үрэжүүлгэ амжалтатайгаар үнгэргэжэ байна. Иигэжэ шалгалтаар тодорхойлогдобо. Жэшээлэн хэлэбэл, Борьёогой совхозой хонишод энэ хүдэлмэридэ hайнаар бэлдээ. Эндэ 17 отарада түрүүшын ээлжээнэй үрэжүүлгэ хэгдэжэ байна. Зэдын управлениин «Мир» колхозой хоёрдохи отделенидэ (бригадирынь нүхэр Б. В. Лабаров) үрэжүүлгэ hайнаар ябуулагдана. Тэндэхи үрэжүүлгын пунктнууд ариг сэбэрээр байлгагдана, бүхы хүдэлмэринь шанартайгаар хэгдэнэ. «Пограничнэ» совхозой хонишодой зарим бригаданнуудта үрэжүүлгын хүдэлмэри hайнаар эмхидхэгдэнэ. Энэ совхозой 2-дохи отделениин гурбан отаранууд түрүүшын hарада бүхы эхэ хонидынь дууhан үрэжүүлэгдээ. Сэлэнгын совхоздо, мүн бусад олон ажахынуудта энэ шухала хүдэлмэри яhала эмхитэйгээр ябуулагдажа байна.

Гэхэ зуура, искусственнэ үрэжүүлгэ эмхидхэн үнгэргэхэ талаар зарим ажахынууд саг соогоо бэлдээгүй аад, түрүүшын үдэрhөө тэрээндэ хайша хэрэгээр хандаhан байна бшуу. Хяагтын үйлэдбэриин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ, «Дружба» колхозууд хони үрэжүүлгэдэ муугаар бэлдэhэн, пунктнуудынь тухеэрэгдээгүй, ототой хонидые илгаха хашаа хорёо баригдаагүй байшоо. Эдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ажал КПСС-эй обкомой бюродо hаяхан харагдаа hэн. Үдын совхозой хонишодой олохон бригаданнуудта мүн иимэрхүү байдал тохёолдонхой. Зэдын үйлэдбэриин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо, Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхоздо, мүн бусадшье зарим ажахынуудта үрэжүүлгэ эмхигүй, муугаар эхилээ. Жэшээлбэл, Зэдын управлениин «Мир» колхозой 1-дэхи отделенидэ (бригадирынь нүхэр Д. Г. Банзаракцаев) оройдоол 7 пунктда үрэжүүлгэ эхилээд байна. Тиигээдшье үрэжүүлгэ эндэ муугаар хэгдэнэ. Пунктнуудыешье ариг сэбэр байлгаха, хусын үрэ саг соонь абаашаха газартань хүргэхэ, хонидые hайса илгаха тушаа анхарал табигданагүй. Нүхэр Будаевай бригадын (үрэжүүлэгшэнь Д. Д. Пансалов) пунктда микроскопшьегүй, үрэнь мүльhэгүй газарта байлгагдана, хонидые илгаха хорёо баригдаагүй, хусын хүг муухай, үрынь шанар шалгагдадаггүй. Энэ отделениин Д. С. Жалбаевай, С. С. Цыденовэй даадаг хонишодой бригаданнуудта баhал иимэ байдал үзэгдэнэ. Ажал хэрэгтээ иимэ хайша хэрэгээр хандахадань hүүлэй hүүлдэ биратай үрэ дүн туйлагдахагүй ха юм.

Искусственнэ үрэжүүлгын гүрэнэй станцинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй талаhаа ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандаха ябадал үзэгдэнэ. Яруунын госстанциин хусанууд тусхай отарануудта хубаарилагданхай гээд тоологдодог. Үнэндөө энэнь ёhын тэдысэ бэшэгдэhэн. Жэшээлбэл, Яруунын совхозой ахалагша хонишон Буда Доржиевай отарада хоёр хуса хэрэглэгдэхэ байгаа. Харин үнэндөө забайкалиин, грозненскэ, цигайскэ, алтайн үүлтэрэй 9 хуса эндэнь хэрэглэгдэнэ бшуу. Иимэ ушар ганса эндэ бэшэ, ондоо тээгүүршье дайралдана.

Республика дотор түрүүшын hарада бүхыдөө эхэ хонидой гурбанайнь нэгэ хуби гэхэ гү, али нёдондоноойхиhоо 100 мянгаар үсөөн үрэжүүлэгдэбэ. Зүгөөр энэ жэлдэ олохон хонид оройшог үрэжүүлэгдэхэ. Тиигэбэшье ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд иимэ гээгдэлдэ орохоноо хараада абаха ушартай. Энэ шухалын шухала хэрэгэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байhаниие наринаар хинан шалгаха болонобди. hаядаа намарай ольбон хүйтэнэй саг ерэхэнь. Тиимэhээ искусственнэ үрэжүүлгын пунктнуудай гэр байрые заhаха, дулаалха хэрэгтэй. Хонидые газаа огтолон үрэжүүлжэ болохогүй. Юуб гэхэдэ, үглөөгүүр улам бүри хүйтэн болохо. Бэдэрдэг хусануудые мүнөө бүри hайнаар эдеэлүүлхэ, эхэ хонидые дахин дахин hайса илгаха шухала. Яахадааб гэхэдэ, эхэ хонидой 30 процентнь шахуу түрүүшын үрэжүүлгэдэ хээлитэй болодоггүй ха юм. Гэхэ зуура, түрүүшын hарын туршада үрэжүүлэгдэhэн бүхы хонидой оройдоол 2,6 процентнь дахин үрэжүүлэгдэhэн. Зооветеринарна бүхы заабаринуудые наринаар бэелүүлээд байбал, хонид hубайрхагүй, хэдэн арбаад мянган хурьгад нэмэжэ абтаха болоно.

П. ОВЧИННИКОВ,
Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствын ахалагша зоотехник.

ҮНИНЭЙ БЭЛЭДХЭЛТЭЙ БАЙБА

Үнгэрэгшэ жэлдэ 100 хонин бүриhөө 80-аад хурьга түлжүүлжэ абаhан ахалагша хонишод Степан Кузьмич Ткачев, Меркурий Иванович Петров гэгшэд (Бэшүүрэй совхоз) хонидой үрэжүүлгэдэ эртээнhээ эрхимээр бэлдэхэ гэжэ шиидэhэн юм. Тиигэжэ даажа абаhан хонидоо үбэлжэлгын үедэ хоролтогүй, hайнаар ондо оруулжа, хабарай, зунай, намарай бэлшээридэ ехэ оролдосотойгоор адуулаа. Хужар дабhаар дутаагаагүй, саг соонь hайса уhалдаг байгаа.

Шадал хүшэ hайнтай хонидынь олоороо ототой болжо, үрэжүүлгэнь амжалтатайгаар үнгэргэгдэбэ. Эдэ хоёр отарануудта хамтадаа 1080 эхэ хонид бии. Эдэнээ техник-үрэжүүлэгшын мэргэжэлтэй болоhон хонишод заабариин ёhоор үрэжүүлбэ. Анфиноген Васильевич Афанасьев, Нестафор Трофимович Селиванов гэгшэд ахалагша хонишодтоёо хамта магтаалтайгаар ажаллаа. Бэдэрдэг хусануудыншье шадал тэнхээ hайтай байжа, ототой хонидые алдадаггүй байгаа. Үглөөнэй 4—5 часhаа үдэшэ орой болотор хонишод хүдэлжэ, зарим үдэр зүгаад хонин үрэжүүлхээр табидаг байба. Тиихэдэа үрэжүүлэгдэhэн хонидто бэдэрдэг хусануудые табижа, ототой болоhон хонидые хэды дахин үрэжүүлээ.

100 хонинhоо 100 хурьга түлжүүлхэ, хонин бүриhөө 3 килограмм ноохо хайчалха социалис уялгатай эдэ хонишод үрэжүүлэгдэhэн хонидоо тон оролдосотойгоор адуулжа, улам мяхажуулан таргалуулжа ябана.

Л. ЛУГОВСКОЙ.
Мухар-Шэбэрэй управлени.

ХАЙША ХЭРЭГЭЭР ХАНДАГШАД ХЭhЭЭГДЭБЭ

hаяхан КПСС-эй Улаан-Үдын хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой бюро дээрэ Гильбэрын «Коммунизм» колхоздо хонидой искусственнэ үрэжүүлгэ муугаар эмхидхэгдэжэ байhан тушаа хэлсэгдээ. Эндэ олон отарануудта хусадынь hүрэгтэ hүлэ табигдана, үрэжүүлэгдэhэн хонидой тоо үлүү дээгүүр харуулагдана гэжэ элирхэлэгдээ. Искусственнэ үрэжүүлгэ муугаар эмхидхэhэнэй түлөө колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Архинчеев, зоотехник Дабацыренов, ветврач Аюшеев гэгшэд зэмэлэгдээ.

Хонишоной БЭШЭГ

УРМА ЗОРИГТОЙГООР АЖАЛЛАХА ГЭХ ЭДЭ...

Өөрынгөө хэжэ байһан ажал тухай хөөрэхэмни.

Һүүлшын 4 жэлэй туршада хонин ажал дээрэ хүдэлжэ байгшаб. Муугаар ажаллаагүйб. Муу ажалланаш гэжэ хэншье намайе зэмэлээгүй. Урдаа тодорхой зорилго табяад, тэрэнээ бэелүүлхэ гэжэ жэл бүри оролдожо ябадагби.

1960 ондо совхозойнгоо хэдэн зуугаад эрье хонидые даажа абаад, тэдэнээ зунай бэлшээридэ һайнаар адуулжа, тус бүриһөөнь 6 килограмм 70 грамм нооһо хайшалаа һэм. Тэрэнһээ хойшонхи жэлнүүдтэ мүн лэ муу бэшэ амжалта туйлагдаа. 1963 ондо 658 хуса гансаараа тооной харууһалжа гараа һэм. Искусственна үрэжүүлгын үедэ бэдэрдэг хусануудые тураангүйгөөр ондо оруулжа, бүхэли зундаа адуулжа, август һара гаратар байлгаһамни, дунда зэргээр толгой бүриин 75 килограмм шэгнүүртэй болоо бэлэй. Нооһо абаха уялгаяа үлүүлэн дүүргэһэн байгааб. Тус бүриһөөнь 6 килограммай орондо 6 килограмм 300 грамм нооһон абтаа. Хонин бүриһөө 300 граммаар ехэ нооһон хайшалагдаа ха юм. 600 гаран хонидһоо аяар 200-гаад килограмм үлүүтэй нооһон абтаа бшуу. Эды шэнээн нарин нооһые мүнгэн дээрэ оруулхада нилээд ехэ мүнгэн олзо совхозоймнай баялиг дээрэ нэмээ ха юм даа.

Энэ жэлдэ минии нүхэр, ахалагша хонишон Ринчин Вампилов 1040 түлгэ хонидые хаража байна. Би нүхэртэеэ сугтаа ажалладагби. Эдэ хонидоо сентябрь һара гаргаад, Наушка хүдар абаашажа, гүрэндэ тушааха һанаатайбди. Тушаагдаха үе болоторнь бүхы хонидоо дунда зэргээр толгой бүриин 60 килограмм шэгнүүртэй болгохо зорилготойбди.

Һанаһандаа хүрэхэшье байхабди. Энэ зундаа хонидоо һайнаар адуулаа ха юмбибди. Мүнөөшье олон хониднай 60—65 килограмм татадаг болонхой.

Хайшан гээд хонид һайса таргалнаб, нооһон ехээр абтанаб? Манай Борьёо нютаг тала дайдаар ууджам, бэлшээри һайнтай. Тиимэһээ бидэнэр илангаяа зунай бэлшээриин хаһада ногоо элбэгтэй бэлшээридэ хонидоо адуулжа, хүсэд таргалуулдаг, намартаа полиин заха, таряанай узуур дээгүүр ябуулжа, хүсэ шадалыень бүри һайжаруулнабди.

Ажаллажа байхадаа хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэхые оролдонобди. Үнгэрһэн жэлдэ үбһэ тэжээлэй хэды хомордуу байбашье, малаа бүхэли үбэлдөө бэлшээридэ адуулжа, гарза хоролтогүйгөөр ондо оруулаабди. Тиигээд хабар эртэ, үбэлэйнгөө буусаһаа ондоо тээгүүр хонидоо адуулһан, байраяа һэлгэжэ ороһон байнабди. Зунай сагта малай бэлшээри хэдэн ондоо газарта һэлгэгдэжэ байдаг. Тиигэжэ адуулаагүйдэ хони мал өөдэлхэгүй, горитой таргалхагүйнь хэндэшье мэдээжэ, оролдосо үүсхэлээ гаргажа ажаллаагүй һаа, хаанаһаа амжалта туйлагдахань һэм!

Минии энээнһээ урагша жэлдэ ямараар хүдэлһэн мэдэгдэжэшье байна. 1960 ондо хонин бүриһөө 6 килограммһаа үлүү нарин нооһо хайшалхадамни 2-дохи шатын диплом үгтөө һэн. Республикынгаа хонишодой зүблөөндэ хабаадаһан, тэрэ жэлдэ Москвада арадай ажахын туйлалтые харуулһан Выставкэдэ хабаадаха эрхэ олоһон байгааб. Тиигээд хайшаншье гээд бэ, совхозоймнай дирекци намайе Выставкэдэ эльгээгээгүй бшуу.

Тиихэдэ нёдондо баһал барагаар хүдэлэгдөө. Түсэбһөө гадуур ехэ нооһо абаһанайнгаа түлөө магтаал хайрада хүртэһэншье байгааб. Управлениин зүгһөө намда грамота үгтөө гэжэ дуулаа һэмби. Теэд хэды саг үнгэрөөб, тэрэ грамотамни мүнөө хүрэтэр намда барюулагдаагүй. Совхозоймнай дирекци, партийна комитедтэ үгтэһэн аад, хайшаашье ороошоо юм, мэдэгдэнэгүй. Энээнһээ гадна, нёдондо нооһо абаһанайнгаа түлөө нэмэлтэ түлбэри абаха байгаа һэм. Теэд тэрэмни сагсоогоо үгтөөгүй һэн.

Нэмэлтэ түлбэри удаан саг соо үгэхэгүйдэнь, би анхан совхозойнгоо директор нүхэр Б. П. Хомутовто гүйлтэ барибаб. Минии хэрэгтэ анхарагүй, харин үнгэрһэн үбэл хонидоо турааһан байгааш гэһэн шалтаг баряад, гүйлта дээрэмни: «нэмэлтэ түлбэри үгэхэгүй» гэжэ бэшэжэрхиһэн юм. Тэрэнэй һүүлдэ партийна, профсоюзна организацида, Зэдын управленидэ хамта 5 дахин саарһа гуурһатайгаар хандажа, ажалайнгаа нэмэлтэ түлбэри абаха болоо һэмби. Мүнгыемни һаяхан үгөө, теэд гуримайнь ёһоор хүсэд тоосоо хээгүй бшуу.

«...Хонидоо турааһан байгааш» гэжэ директорэй зэмэлдэгые би мүнөө хүрэтэр гайхагшаб. Нёдондо тиимэ ушар байгаагүй ха юм. Даажа байһан 600 гаран хусануудаа бүхэли зундаа һайнаар харууһалаад, намар үрэжүүлгын хүдэлмэриин эхилхэдэ, тэрэ һүрэгөө отарануудта хубаарилжа үгөө һэмнайб. Тиигээд өөрынгөө нүхэр Ринчин Вампиловай тушаажа абаһан түлгэ хонидые харууһалалсажа, ондо оруулалсааб. Зүгөөр тэдэ хониднай үнгэрһэн үбэл үбһэ тэжээлээр хангагдаагүй, туража зүдэрһэншье байгаа. Энээнэй түлөө совхозоймнай дирекци намайе зэмэлжэ, нёдондо хэһэн ажалаймни түлөөһые түлэхэгүй гэһэн байба ха юм.

Хэды бэрхэшээлтэй байбашье һаань, бидэнэр хонидоо гарзада оруулангүйгөөр зунай ногоон дээрэ гаргажа, тобир тарган бояжоо, мүнөө намар тушаахаяа байнабди. Харин энээнһээ байтагай үшөө долоон доро байдал үзэгдэдэг юм. Үнгэрһэн жэлдэ минии харууһалһан хусануудые ондоо хүндэ даалгажа үгэһэниинь, үбэлжэлгын үедэ тэдэнь бүри ехээр туража муудаад, мүнөө болоходо 140 толгойнь голодоһондо гаргагдаа. Эдэ хусанууд хонидтоймнай сугтаа тушаагдахаяа манда үгтөөд байна. Энээнэй түлөө хэншье харюусаагүй.

Үшөө юун тухай бага анхарал табигданаб гэхэдэ, хонишодто зохихо гэр байра түхеэрэгдэдэггүй. Бидэнэр үбэлдөө малаа задархай, һандархай байрада байлгадаг, өөһэдөөшье орохо байха гэргүй тооной гээшэбди. Зунай сагта нүүжэ ябахадаа бишыхан вагон соо байдагбди. Үбэлжөөнэй буусада ерэхэдэмнай, байха гэршье бэлэн болгогдоогүй байгша. Тиигээд тэрэ вагон соогоо декабрь һара гаратар байха ушар үзэгдэдэг. Хонишодто һайн гэр байра түхеэрэгдэхэ аад, ямаршье хэмжээн абтанагүй.

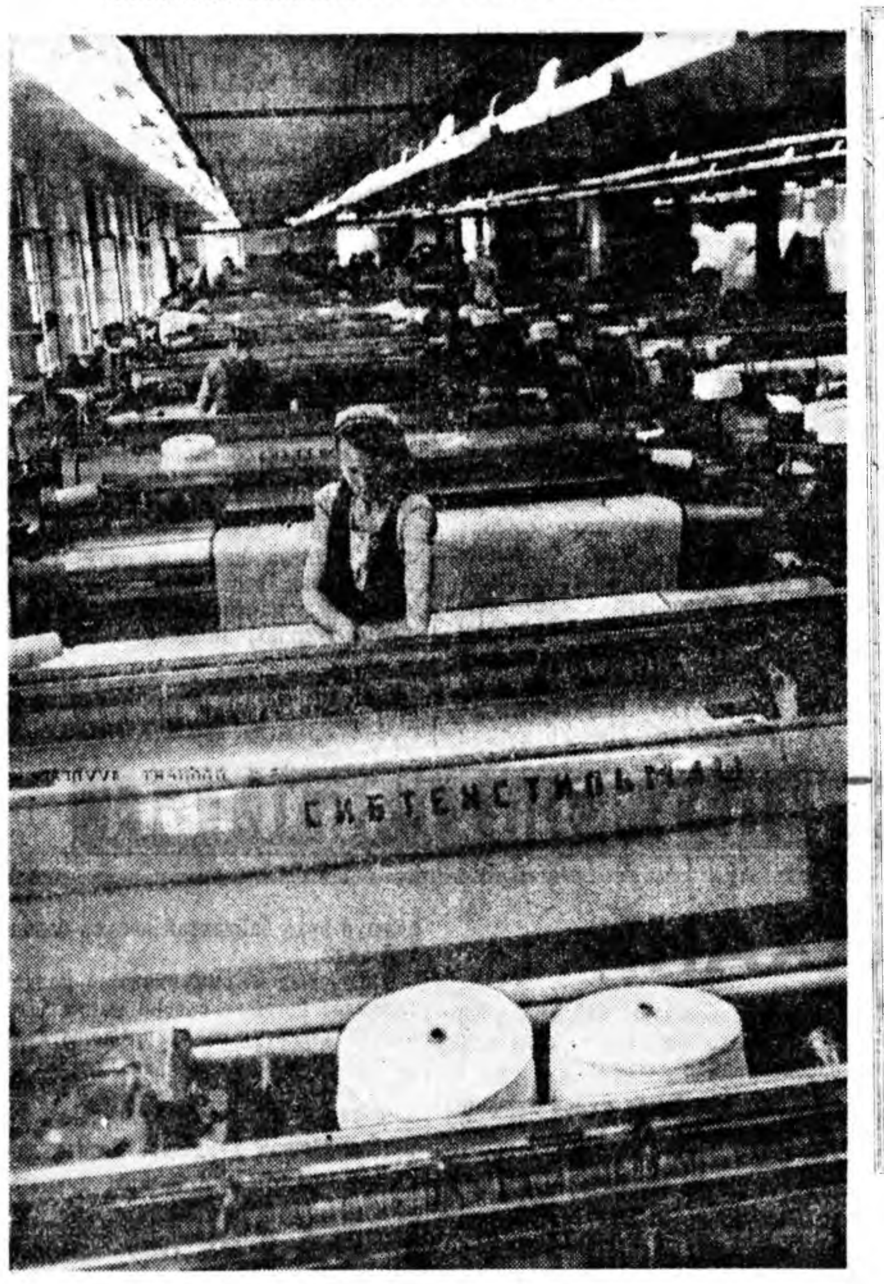
Мүнөө намар бүхы хонидоо гүрэндэ тушаахамнай. Тиигэбэшье, би саашадаа үшөөл олон жэлдэ хонин ажал дээрэ хүдэлхэ һанаатайб.

Д. ОЧИРОВА,
Зэдын управлениин Борьёогой совхозой хонишон.

АЛТАЙН ХИЗААР. Топчихинска үйлэдбэриин управлениин «Раздольный» гэжэ совхозой гахайшад—эсэгэ хүбүүн хоёр Тарлыковууд алдар сууда гаранхай. Тэдэнэр 1963 ондо 4.300 гахай шахаха уялгатай байһан аад, 5230 гахай шахаһан байна. Хүдэлмэреэ оньһожоруулһанай ашаар тэдэнэр иимэ үрэ дүн туйлажа шадаа. Ажал хүдэлмэри оньһожоруулһанайнь ашаар центнер гахайн мяханай өөрынь үнэ 32 түхэригтэ болоо. Тиихэдэ хизаарай совхозуудта гахайн мяханай өөрынь үнэ дунда зэргээр 138 түхэригтэ болодог юм. Зураг дээрэ: гахайшан Петр Сергеевич Тарлыков.

ТАСС-ай фотохронико.

ЛЕНИНГРАД. Үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээлгэдэ химиин зүйлнүүд жэл ерэхэ тудам бүри үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Мүнөө Ленинградай «Ленсукно» гэжэ фабрикада бүхы бүдүүдынь штапель, лавсан, капрон хэрэглэлгэтэйгээр нэхэн гаргагдадаг. Предприяти шэнэ, бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдээр хангагдана. Зураг дээрэ: бүд нэхэлгын шэнэ станогуудые тодхогдоһон зал.

ТАСС-ай фотохронико.

Бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1000 литр һү һааха

Урасхалай эхиндэ

РЕПОРТАЖ

Үүр сайжа байһан үе. Үнеэд һүниин бэлшээриһээ орожо, һаалишадые хүлгөөбэ. Һаба хүнэгүүдэй абяан үүрэй номгон агаарта сууряатажа, шугы бургааһан соогуур хороһон амитадые һэргээнэ хэбэртэй. Тиихэдэ һаалишадай энхэргэн хоолойгоор үнеэдээ дуудахань мүн лэ эли...

Тиигэһээр байтар намдуу болон сасуугаа булаг горхоной урасхал мэтэ шааюур эндэ тэндэһээ дуулдаба. Мал тээшэ дүтэлхэ бүримнай энэ шааюур-хүгжэмэй абяан шангадажа, Хёлго мүрэнэй урасхал шэнгеэр үзэгдөөд, үглөөнэй сэлмэг сэбэр агаарта кукурузын һүнэй үнэр хангалтан байна.

Сагаан халаадтайнууд, үүрэй толондо гэрэлтэһэн һаба хүнэгүүдтэй арбаад гаран басагад, бэреэдүүд үнеэдүүдэй хажууда һуужа, үглөөнэйнгөө энэ хүгжэм зэдэлүүлжэ байһыень харабабди.

Тэдэнэй шааюур хүгжэм шагнаархаһаар байтарнай, һаалишадшье үнеэдээ һаажа дүүргэбэ хэбэртэй. Һүеэ хэмжэхэ, тушааха зуураа тэдэнэр:

— Зай, эреэгшэншни хэр бэлшэһэн шэнги байнаб, бараг гү?—гээд нэгэ залуухан басаган нүхэртөө хандана.

— Һанаһанһаа дээрэ, мүнөө һүни хаана адуулагдаа хаб?

— Тэрэ сабшагдаһан кукурузын поли дээрэ гээ һэн.

— Тииһэн лэ байгаа ёһотой, энэшни үнеэхи горох овес хоёройнмнай холисоһоо дутуугүй юм ха.

Энэ хөөрэлдөөнь үргэлжэлүүлэн фермые даагша нүхэр Бальжидма Цыренова манда иигэжэ хөөрэбэ:

— Манай амжалтые тэжээл лэ шиидхэдэг юм. Үбэл, зунгүй ногоон тэжээл элбэгтэй байбал, үнеэд түхэреэн жэлэй туршада һүеэ татахагүй байна. Энээниие манай һаалишад һайнаар ойлгонхой. Теэдшье иимэ тэжээлээр үнеэдээ хангажа шаданхайбди.

Энэнь миин үгэ бэшэ, харин фермын бодото байдал юм. Иимэ амжалта зүндөө ерээгүй, харин нилээд ехэхэн хүсэлэл оролдолго гаргагдаһан байгаа.

Фермын байдалые бидэнэр урдань мэдэхэ байгаабди. Тиибэшье нютагай нэгэ үбгэнэй хөөрөөн энээн тухайнь яһала ойлгосотой тайлбари үгэнэ гээшэ ха:

— Хамаг һайн бэлшээринүүдээ дууһыень хахалжархёод, малаа хаана адуулжа, һү абаха гээ юм гэжэ һанаата болоо һэмди. Атар ногоон бэлшээриiемнай түмэр анзаһаар хаха зүһэн урбуулжа байхыень харахадаа, минии досоо аягүй болоо бэлэй. Малаа наһа үеэрээ бэлшээн ондо оруулжа байһан хүнэй досоохи ойлгосотой бэзэ. Харин мүнөө...,—гээд тэрэ үбгэн үгэеэ таһалаа һэн.

...Харин мүнөө һаалишадайнгаа һү һаалия салгидуулжа байхадань энэ үбгэжөөлэй һанаан амаржа, хүн зонойнгоо хүдэр хүсөөр омогорхон һууходань омог турэхөөр лэ һэн.

Теэд энэ үбгэнэй һанааень амаруулһан, бидэ бүгэдые омогорхуулхаар ямар хубилалта эндэ болоо гээшэб?

Түрүүшын хахад жэлэй туршада фермэ үнеэн бүриин 1300 литр һү һаагаа. Үнеэдэйнь тоо 147 толгой. Үдэртөө толгой бүриин 10 литр һүн орожо байдаг юм. Түрүү һаалишадай ажалай үрэ дүн гэбэл: З. Цыденжапова июль һарада үнеэн бүриһөө 399 литр, жэлэй эхинһээ—1636 литр, Ц. Санжиева—июль соо үнеэн бүриһөө 303 литр, жэлэй эхинһээ 1473 литр. Энэмнай нютагай үүлтэрэй үнеэнһээ ха юм. Тиихэдэ һү һаалиин эгээл бага байдаг сагта, август һарын дүн баһал баясамаар. Фермын һаалишад жэлэй эсэс болотор үнеэн бүриһөө адагынь 2,5 мянган литр һү һаахаар шиидэнхэй. Уялгань 1600.

Түсэб даабаряа амжалтатайгаар дүүргэжэ байһанайнгаа түлөө энэ фермэ совхозойнгоо парткомой, дирекциин дамжуулгын улаан тугые алдангүй барижа, бэлэг шанда хүртэжэл байдаг.

Урдань энэ фермэ хамагһаа гээгдэжэ, үнеэн бүриһөө жэлэй 1200, ехэдээ һаа 1500 литр хүргэдэг һаа, мүнөө хоёр дахин шахуу ехэ һү һааханъ, тиихэ арга сохом бии.

— Энэ арга тухайгаа хөөрэжэ үгыт?—гэжэ Б. Цыреновае гуйбабди.

— Үбэл, хабартаа малаймнай гол тэжээл гэхэдэ, кукуруза, үбһэн, ороһо таряанай үлэгдэл байһан. Харин зунай үедэ бэлшээри, ногоон конвейер, мочевинэ гол түлэб хэрэглэгдэжэ, үнеэдэй шэмые эрид дээшэлүүлээ,—гээд фермые даагша манда дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Бэлшээри. Үнэхөөрөөшье үбгэнэй хэлээшэ зүйтэй. Бэлшээриин газар бага үлэнхэй. Теэд энэньшье зүбөөр хэрэглээд байхада, хүсэд лэ хүрөөд байна. Тиихэдэ ногоон конвейер гээшэнь горох овёс хоёрой холисо: 30 гектар.

Эндэ ерэхэдэмнай мал адууһан загуун элеэр харагдана. Иигэжэ загуун болгожо таһалаад, малаа адуулхадань тэжээлдэ эрьбан. Энэ гурим үдэр бүри заатагүй сахигдана. Мүнөө кукуруза хуряалгын үедэ кукурузын хогто малаа адуулхые һаалишад өөһэдөө обёороо юм. Теэд һаалишадай үгэһөө бодоходо, энээнэй хохидолгүй байһаниинь ойлгосотой.

Зүгөөр энэ фермын амжалта гансал тэжээлһээ бэшэ. Харин гол түлэб һаалишадай оролдосо ехэтэй ажалһаа. Һүн далайе бииларуулхын тула бэелүүлэгдэһэн эдэ бүхы арга боломжонууд хэнэй үүсхэлээр бэелүүлэгдээб? Һаалишадай. Эдэнэй эрилтээр эндэ мүнөө мал түхэреэн суудхэ соо хашаанда оронгүй адуулагдадаг, алгадгүй 3 дахин һаагдадаг.

Тиихэдэ үнеэдэй дэлэнгые үдэртөө хэдэн дахин эльбэжэ, нидхаржэ, эдеэнэй дээжые элбэгжүүлхэ хүнгэн бэшэ оньһые һаалишадһаа ондоо хэн мэдэхэб. Тиимэ хүнүүдэй нэгэнииинь Цыпилма Санжиева—30 жэлдэ таһалгаряагүй мал дээрэ һаалишан ябаһан хүн. Энэ саг соо хэды шэнээн һү һаагааб, хэды хүнүүдые өөрынгөө мэргэжэлдэ һургажа, һаалишан болгооб! Мүнөө эндэ суг хүдэлдэг арбан хоёр һаалишадай олонхинь Санжиевагай шабинар юм. Энэ фермые «Санжиевагай һү һаалиин һургуули», тиихэдэ тэрэниие өөрыень «манай мал ажалай үнэмшэлгэгүй профессор» гэжэ нэрлэдэгынь ехэ удхатай.

Һүн далайн урасхалай эхиндэ хүрэжэ, эзэдтэйнь танилсаһандаа баяр, омогорхолоор халигдаа бэлэй.

М. НИМАЕВ,
манай тусхай корр.
Бэшүүрэй совхоз.

ЯМАР НОМ ХЭРЭГТЭЙБ?...

— Галина Александровна, үглөөдэр «ЖВН-10» гэдэг жатка тухай ном намда асаржа үгөөрэйгты.

— Намда Шолоховой «Хахалагдаһан шэнэ газар».

— Инаг дуранай шүлэгүүдшье һаа муу бэшэ.

Тэбхэрхэн тетрадь дээрэ эдэ захилнуудые бэшэжэ байһан, тоһо, тоосоор нэбтэршэһэн гэхээр, теэд шанга наранай элшэдэ ялалзан байһан хубсаһатай хэдэн механизаторнуудай дундаһа орошоһон эхэнэрые гансал нүлаадаарнь илгажа обёороо һэм. Хэһэг, хэһэг номуудые ашаһан таргэ дээрэ тэрэ эхэнэр нэгэнһээ номуудые абана, нүгөөдэдэ—номуудые үгэнэ хэбэртэй. Тиихэ хоорондоо али нэгэн шэнэ ном уншахые зүбшөөнэ, байд байд гээд лэ эндэһээ энеэдэ наадаанай дэлгэрхэдэ, холуур байһан хүнүүдшье энээ руу дүтэлхэ баатай болоно. Ямар һонин үзэгдэл бэ гээд би энээгээр һонирхоо һэм...

Энэмнай Посельскэ хүдөөгэй библиотекые даагша нүхэр Г. А. Муллерчугай Губэй гэдэг полевой стан дээрэ нүүдэл библиотекэеэ асараад байһан ушар. Энэ нүхэр таряа хуряалгын үедэ бүхы полевой стануудаар ябажа, таряа хуряагшадые ном дэбтэрээр таһалгаряагүй хангадаг, тэдэнэй дунда ходоодол хүлеэгдэжэ байдаг айлшаниинь болонхой.

Мүнөө энэ хүнэй иигэжэ механизаторнуудай дунда байхыень харахадаа, минии досоо нэгэ иимэ бодол түрөө һэн: мүнөө ямаршье ажалда байһан хүн таряа хуряалгые түргэдхэхын, механизаторнуудай урма зориг бадаруулхын тула өөрынгөө хубитые хэжэ шадахал байна. Энэ библиотекариншье абаад харахада, хэхэ юумэ үгы аад, эндэ ерээд иигэжэ хүхижэ байна бэшэ ха юм. Харин таряашад тухай, тэдэнэй ухаан бодолой, гүн сэдьхэлэй эрилтэ дүүргэхэ тухай оролдоно бшуу. Энээниинь механизаторнууд хүндэлнэ, тиигэжэ хоёр талаһаа һайн холбоо барисаан бии болоо!

Нүхэр Муллерчук сүлөөмни үгы, хүдөөгөөр ябаха аргам үгы гээд библиотекэдэ һууха дүүрэн аргатай һэн. Теэд тиигэжэ шадахагүй хүн. Өөрөө номдо, хүнүүдтэ дуратай хадаа ном һударые дэлгэрүүлхэ, хүн зондо туһа хүргэхэ гэһэн сэдьхэл тэрэниие амархан һуулгадаггүй.

Өөрөө залуу бэшэ, наһатай хүн, гэр доторой ажалшье ехэ. Тиибэшье һаа, үглөө бүхэндэ али нэгэн аргаар лэ номуудые тэбэриһэн зандаа полевой станууд дээгүүр бии болоод лэ байдаг юм.

— Түрүүшээр һүни, үдэргүй хүдэлжэ байһан хүнүүдтэ ном уншаха ямар забда сүлөө байха һэм гэжэ һанагша бэлэйб. Харин тэрэнэйнгээ буруу һүрэһэндэ ехэл баяртайб. Хуушанайм уншагшад мүнөө полевой стан дээрэ гарахадаашье, ном уншаха заншалаа орхиногүй, үшөө тиихэдэ уншагшадни улам олошороо,—гэжэ библиотекарь хөөрэнэ.

Тиимэшье байгаа ёһотой. Мүнөө сагай хүн хэршье сүлөөгүй һаа, ном уншаха сагаа олоод лэ байха.

Совхоз һаяхан шэб шэнэхэн клуб ашаглалгада үгөө. Энэ клубай зүүн тээхи буландань хүдөөгэй библиотекые оруулаа. Эндэнь ороходо, номуудай тагууд дүрбэн хана дүүрэн, энэнь багадаад залай тэг дундуур тусхай тагууд дээгүүр газетэ, журналнууд, номууд дэлгээтэй. Ямар ном уншаха дуратайбши—бэдэрэлтэгүй: оролдосо ехэтэйгээр бэшэгдэһэн гансахан гаршагуудынь хараад дуратай номоо абахаш.

Библиотекэдэ 4,5 мянган хэһэг номууд, мүнөө дээрээ 450 уншагшад тоологдоно. Галина Александровнагай хүсэл оролдолгоор жэл бүри шэнэ номууд эндэ тэндэһээ асаргдажа, библиотекые баяжуулна. Уран һайханай, политическэ, хүдөө ажахын һалбари бүхэнөөр гараһан эгээл шэнэ номуудые эндэ оложо болоно.

Мүнөө үедэ «Дзержинский» совхозой полевой стануудаар ябажа хараа һаа, стол дээгүүр хэһэг номууд табяатай байха. Бүгэдыень уншахадатнай шэнэ хэһэг номууд дахяад табигдаха. Уншаха номойнгоо үгы һаа, мүн библиотекарьтэй уулзажа шадахагүй һаа, энээхэн һурагшын тэбхэрхэн тетрадь дээрэ захил хээд орхигты—захилтнай үни болонгүй дүүргэгдээд лэ байха.

Дурлажа хэһэн хүдэлмэри хүндэтэй, тэрэнэй аша үрэнь ехэ. Һайн сэдьхэлээрээ бүтээжэ байһан энэ библиотекарь эхэнэрэй ажал таряа хуряалгын халуун хүдэлмэриие хэжэ байһан хүнүүдэй ажалтай ниилэн нэгэдэжэ, сэдьхэл зүрхэнэй баяр асарна.

...Минии хараашa юумэн. Нюдэндэ дулаахан үзэгдэл һэн.

М. БУЛАГАЕВ.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1964 оной сентябрийн 4.

СОЦИАЛИЗМЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛЭЙ

„Пролетариадай диктатура тухай“
В. И. Ленинэй зохёолой 45 жэлэй ойдо

Ленин «Пролетариадай диктатура тухай» зохёолоо Совет засагай хоёрдохи жэлэй һүүл багта бэшэһэн. Тэрэ үеэр революционно тэмсэлэй ехэ дүй дүршэлэй бии болоһон дээрэһээнь, тодорхой түсэбэй ёһоор тусхай ном зохёон бэшэхые Владимир Ильич хүсэһэн байгаа. Теэд энэ хүсэлөө бэелүүлхэ арга болоогүй. Тиигэбэшье түсэб дотор хараалагдаһан гол бодомжонуудаа хожомынь хэдэ хэдэн зохёолнууд, элидхэлнүүд доторoo гаргажа бэшэһэн юм.

Пролетариадай диктатура тухай асуудал—бүхы капиталис оронуудтахи мүнөө үеын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үндэһэн асуудал болоно гэжэ Ленин тайлбарилаа һэн.

Ленинэй энэ зохёолынь капитализмһаа социализмда орохо үеэр пролетариадай диктатура шухала гэһэн гол хараа бодолтой. Энзэнгүйгөөр дарлагшадай эсэргүүсэлтые даража шадагдахагүй, социализм байгуулжа шадагдахагүй. Бүхы оппортунистнууд марксизм-ленинизмын энэ шухала заабариие буруушаадаг байһан, буруушаадаг байһаар. Эдэнэй дундаһаа Каутский эгээн аюултайнь болоно гэжэ Ленин тоолодог һэн. Юундэб гэхэдэ, Каутский Хитадай догматигуудай мүнөө хэдэг шэнгеэр, Марксые урдаа барижа, оппортунис үзэл бодолоо ходо нюун далдалдаг байгаа.

***

Манай орон дотор социалис революци илажа, бүхы ангинуудай байдалые хубилгаа. Тиимэһээ пролетариадай ангиин тэмсэлэй түхэл янзашье хуушан хэбээрээ үлэхэ арганьгүй. Ленин багша марксис диалектикые шадамар бэрхээр хэрэглэн, саашаданъ хүгжөөжэ, ангинуудай харилсаанай онсо зүйлнүүдые элирүүлһэн, пролетариадай шэнэ зорилгонуудые тодорхойлһон байна. Нэгэ ёһо гуримһаа нүгөөдэдэнь оролгын үедэ ажалшадай тэмсэл табан янзаар ябуулагдаха байха гэһэн гайхамшаг һургаалаа «Пролетариадай диктатура тухай» зохёол соогоо тодорхойлоо бэлэй. Тэдэнь юуб гэхэдэ: **дарлагшадай эсэргүүсэлтые** даралга; граждан дайн; жэжэ буржуазие, илангаяа таряашадые «тусгаарлалга», буржуазие «хэрэглэлгэ»; шэнэ журам заршамтай болгон хүмүүжүүлгэ болоно.

Граждан дайе ангиин тэмсэлэй түхэл янзануудай нэгэн гэжэ Ленин харадаг байгаа. Гэбэшье граждан дайн алишье ушарта, орон бүхэндэ заабол болохо бэшэ юм гэжэ Владимир Ильич тоолодог байһан. Дарлагшадай зүгһөө иимэ дайе ажалшадта баадхалгань орон соохи ангинуудай хүсэнэй бүридэлһөө, уласхоорондын оршон байдалһаа дулдыдаха.

Арадай демократиин гүрэнүүдэй бодото байдалһаа харахада, ажалша олонинтын хүсэтэ революционно тэмсэл пролетариадай хүтэлбэри доро бадаруулагдабал, граждан дай үүдхэхэ гэһэн контрреволюциин һэдэлгэ таһалдуулагдажа шадагдаха, энэнь засаг түрые хүдэлмэришэн ангиин эзэлэн абаха үедэ гү, али революциин демократическа шатаһаа социалистическэ шатадаа орохо үедэ бэелүүлэгдэжэ болохо. Гэхэ зуура, ажалшад хадаа ангиин тэмсэлэй ямаршье формонуудые, амгалан ба амгаланбэшэ аргануудые хэрэглэхээр бэлэн байха ёһотой. Тиин гэһээ эб таһалхые оролдодог хитад хүтэлбэрилэгшэд зэбсэгтэ тэмсэлыел мэдэрнэ, хүдэлмэришэн **ангиин диктатура** тогтоохо олон янзын арганууд бии байха гэһэн марксистско-ленинскэ һургаалые хазагайруулна.

Буржуазиһаа холодохоёо айдаг, пролетариадай хойноһоо дан тогтууригүйгөөр дагадаг зониие «тусгаар байлгаха» политика баримталхые Ленин дурадхаһан юм. Этигүүлхэ, жэшээ харуулха, дүй дүршэлөөр һургаха, хонжохо эрмэлзэлһээнь хахасуулха гэхэ мэтэһээ тиимэ политика бүридэнэ. Таряашадые жэшээ болгон абаад үзэе. Үмсын жэжэ таряашанай экономическа байдалынь тэдэниие пролетариат, буржуази хоёрой хоорондо политическэ талаараа хэлбэрхэ ушартай болгоно. Таряашан хүн үмсын ажалтай байһан дээрэһээ социализмда зарим тэды эсэргүүсэлтэ хэдэг, тиигэбэшье ажалша хүн байһан туладаа хүдэлмэришэдтэй хамта дабшадаг юм. Пролетариадай ба ажалша таряашадай адли хүсэл эрмэлзэлтэй байһаниинь эдэ хоёр ангиин холбоо барисаанай үндэһэн нүхэсэл болоно. Зүгөөр хүдэлмэришэн ангиин ударидаал һаа, энэ холбоо барисаан бата бэхи байжа шадаха.

КНК-гай хүтэлбэрилэгшэд энэшье асуудалаар тад ондоо үзэл бодол баримтална. Социализм байгуулха гол хүсэниинь хүдэлмэришэн анги бэшэ, харин таряашад болохо гэжэ тэдэнэр тоолодог байна. Пекинэй теоретигүүдэй энэ баталамжа Ленинэй һургаалда эрид зүришэнэ, социалис оронуудай дүй дүршэлөөр буруушаагдана. Таряашад хадаа социализмын тала хэлбэришэгүйгөөр баридаг хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэри доро ябаха зэргэтэй болоно.

Ангиин тэмсэлэй түхэл маягууд тухай Ленинэй заабариин зүб байһые түүхын дүй дүршэл бүрин тодорууллаа. Капитализмһаа социализмда орохо үедэхи тэмсэлэй талаар Ленинэй зааһан зорилгонууд, түхэл маягууд ямаршьеороной хүдэлмэришэн ангиин урда зайлашагүй гараха байна.

***

Империалис номнолшод ба оппортунистнууд диктатурын болон демократиин ангиин удхые хэрэгсээнгүй, хоёрые тад ондоо юумэнүүд шэнгеэр харуулдаг. Эдэнэр буржуазна демократиие «сүлөөтэ байдал» гэжэ магтаад, пролетариадай диктатурын мандаһан оронуудта ямаршье демократи байхагүй гэдэг юм.

В. И. Ленин капиталай хүлһэншэдэй хардалга гүрдэлгые элишэлэн энэ асуудалые зүбөөр табиха эрилхэнэ. Сүлөө, демократи, диктатура нэрэнүүд бултадаа ангиин ойлгомжо болоно. Гол ушар удханъ юуб гэхэдэ ямар анги диктатураяа бэелүүлнэ, тэрэнь ямар ангида эсэргүү шэглүүлэгдэнэб гэһэн асуудал гарана. Үндөө демократиие хэн хэрэглэнэй ажалшад гү, али дарлагша ангинууд гү гэһэн асуудал табигдана.

Феодально-крепостной байгуулалтатай жэшэбэл, буржуазна демократи гээшэ обществын хүгжэлтын талаар урагшаа дабшаһан алхам болоно. Империалис ёһо гуримтай, империалис буржуазин хархис диктуратай жэшэбэл, буржуазна демократи мүнөө бүлюу талатай юм. Гэхэ зуура, капиталай эзэрхэн зонхилжо байһан обществo доторхи демократиин ашаг туһые дарлагша ангинууд лэ хэрэглэдэг, тэдэл политическэ сүлөөдэ хүртэдэг. Тэндэхи хүлһэнэй хүдэлмэришэдтэ, таряашадта бодото сүлөө гэжэ байхагүй. Капиталай дарлалтаһаа гарахые оролдоһон ажалшадай али бүхы далганъ хэрзэгы шанга эсэргүүсэлтэ тээр үгтэгдэдэг.

Капитализмын үедэ гүрэнэй, нийтын бүхы асуудалнууд арадай һунгамалнуудаар олонхиин дүүргэн шиидхэгдэдэг гэжэ буржуазна де-

АЗЕРБАЙДЖАНАЙ ССР. «Орджоникидзенефть» гэжэ управлениин 4-дэхи олзоборилго шэнэдхэн һэльбэгдээ. Азербайджанай нефть гарган абадаг промышленность дотор энэ олзоборилго түрүүшүүлэй тоодо оролсон автомадаар зэбсэглэгдээ. Энэ олзоборилгын участок зураг дээрэ харуулагдана.
ТАСС-ай фотохронико.

Танииє ямараар ханганаб?

НАЙМААЛАГШАД ПОЛИ ДЭЭРЭ...

Дээдэ-Бургалтай тосхон яһала ехэ ... Урагша хойшоо һунаһан хэдэн ... үйлсэнүүд. Тосхоной баруун тээ ...лохон бэшэ оршоһон полевой стан ...рэ автолавка хүрэжэ ерэбэ.

...гобошод Цыдымпилова, Дондоко... гэгшэд гараа дэлгэн угтаба:

— Даша-Дэлэг, яагаа оройтожо ...бабши? Хүнүүднай поли дээрээ га...лихайл. Бидэл хоёрто юумэеэ най...балшни болоо гү?

— Хээрэ, поли дээрэнь ошоно бэ..., — гэжэ жолоошон-наймаалагша ...а-Дэлэг Бадмаев бар-бүр гээд, ма...даа һуухаяа забдана.

— Байзыш, бидэ поли дээрэ эдеэ ...шахаяа байналди. Тэндэ комбай...үүдай суглархада, одоол юумэеэ ...алхаш.

...Автолавка эд бараа, тамхи таряа, ... хэрэгсэл наймаалхаяа Обоотын ... руу шэглэнэ. Ялхитайшаг хар... ондого-сондого ороно.

Таряа хуряалга... Хүн бүхэнэй сү...гүй ажаллажа байһан шухала ...ни. Энэ үедэ манай Зэдын Бур...тайн сельпогой наймаалагшад юу ... байнаб? Таряашад, һаалишад, ...шодоо худалдаа наймаанай та...хэр хангана гээшэб? Үнгэрэгшэ ...рай тарилгын үедэ манай най...алагшад муу бэшээр ажаллаа. Ху... наймаан Бургалтайдамнай ...аар табигданхай гэжэ хэлэхэ хү... манай нютагта үсөө олохот. Та... хуряалгын урда тээ сельпогойн... худэлмэрилэгшэдэй суглаа тата... байхабди. Магазинуудай ажалла... гүрим ондоо болгогдоо: эртэ үг...гүүр, үдэшэ орой магазинууд хо... нээлгэтэй байдаг юм. Автолав...най таряа хуряалгын үедэ сүлөө...нишэ тиишээ гүйлгэхэ баатай бо...бшуу.

...Райпотребсоюзай баазаһаа эд ба..., эдеэ хоолойнгоо жасаһаа шуха...мнуудыеь нилээд ехээр абаа... Жалэй хоёрдохи хахадһаа эхил... шухала шухала эд бараан, ...солнүүд абтаа. Хубсаһа угаа... 5 машина, ноолон эдлэл, ... джемпернүүд худалдагдаһан юм. ...нэй урда тээ сельпогой магази...та тамхи таряан, мяхан хомор гэ...ндолнууд бии һэн. Тэрэшье му...усадхагдаа. Мүнөө магазинуудта... мяханшье, бэшэшье эдеэ хоолой ..., овощ худалдагдадаг болонхой. ... хуряалгын үедэ нүүдэл най...мхидхахэ талаар нэгэ хэды хү...эри хэгдэһэн.

...Дээдэ-Бургалтайн 1-дэхи, 2-дохи ...һаалиин фермэнүүд дээрэ най...алагшагүй ларёк нээгдэнхэй. Энэ ...һоо гансашье һаалишад бэшэ, ...нэ поли дээрэ ажалладаг меха...тор, комбайнернууд юумэ худал... абадаг байха. Гэдээн гэжэ газар...ү һаалиин 2 фермэ, хониной 5—6 ... бии. Тэндэ таряан, зелёнко мүн ...ехээр таригданхай. Тиимэһээ тэн... наймаалагшагүй киоск нээгээбди. ...лавкын жолоошон-наймаалагша ...-Дэлэг Бадмаев тэрэ киоск, ла...удта ошожо, элдэб шухала хэрэг...үүдыень шэнэлдэг, нэмэдэг.

Саахар, дабһан, зуруул, элдэб ...ерва, тоһон, загаһан таһалдан... манай магазинуудта ороно. Үнэ...тэн бүд, ситец, сатин, даалимба, ... гэхэ мэтэнүүд яһалашье бии. ...наймаалагшаднай хүнүүдэй бүхы ...йлнүүдые хододоо хараадаа абадаг ...римтай.

Автолавкымнай маршрут хайшаааб? Хамагай түрүүндэ таряа хуряагшадые хангаха гээшэ арюун уялгань ааб даа. Теэд автолавкымнай ябаха газар яһалашье ехэ. Ганса «Мир» колхозой хониной отарануудые тоолоходо, 26—27 болодог, ондоогоор хэлэхэдэ, сельпогоймнай мэдэлэй дэбисхэр дээрэ 52 газарнуудта ябажа наймаа хэхэ болоогдоно. Бүхы комбайнуудай агрегадуудые тоолобол колхоз соо 17—18 болохо ёһотой, харин аяар Боргойн талада манай хонишод, малшад байрладаг юм. Жолоошон-наймаалагша Даша-Дэлэг Бадмаевта һайсахан «хүртэнэ». Комбайнуудай агрегат бүхэнэй хажууда ошожо, наймаа хэхэ болоо һаа гайтайшаг ааб даа. Харин манай Бадмаев комбайн, жаткануудай загуунайнтаа нэгэ үзүүртэ гаража, эдеэлхэ, уһа, тоһоёо эюулхэ үедэ ошодог.

Мүнөө үедэ худалдаа наймаан хэр ябанаб? Таряа хуряалгын эхилһэнһээ хойшо яһала ехэ эд бараан, эдеэ хоол худалдагдаа. 2-дохи сортын гурил аяар 4 тонно хүрэтэр худалдагдаһан. Июль һарымнайшье түсэб 101 процент дүүргэгдэжэ 54 мянган түхэригэй эд бараан, эдеэ хоол наймаалагдаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ эды хирэдэ оройдоол 51 мянганайхиие худалдаһан байгаабди. Август һарын түсэбшье холо үлүүлэн дүүргэгдэбэ.

Сельподомнай 10 магазин. Зэлэтэр тосхондохи холимог эд бараанай, эдеэ хоолой магазинай наймаалагша Прасковья Ивановна Максимова сельпо соогоо түрүүлнэ. Һара бүхэнэйнгөө түсэб ходо үлүүлэн дүүргэдэг. Энэ нүхэрнай хайшан гэжэ иимэ амжалта ходоодоо туйланаб? Хамагай түрүүндэ нүхэр Максимова эд бараанай, эдеэ хоолой выставкэ, витринэ һайнаар эмхидхээ. Наймаалхадаашье түргэн, хүнүүд ээлжээндэ үни удаан зогсожо һаатадаггүй, хэрэгтэй юумэеэ түргэхэн абаад гарадаг. Худалдан абагшадта налархайгаар хандадаг наймаалагшадта хүнүүд дуратай ха юм. Наймаалагшад Долгор Банзаракцаева (Дээдэ-Бургалтай), Надежда Жамсуева (Доодо-Бургалтай) мүн лэ һайн наймаалагшадай тоодо ороно.

Гэхэтэй хамта, үшөө хэлэхэ юумэн олон. Манай райпотребсоюзай баазада үнэгүйхэн конфетэ, һургуулиин ухибүүдэй формо, ном һудар хомор. Хүдэлмэридэ үмдэхэ костюм, резинэ гутал, брезент бээлэй бүри үгы. Энээн тухай Буркоопсоюзай хүтэлбэрилэгшэдтэ хэдэн дахин хэлэгдээ. Эдэ дутуу дунданууд манай худалдаа наймаанда яһалашье һаад ушаруулна. Хүнүүдэй асууһан юумэнь магазин, автолавкадамнай байхагүйдөө аягүй болоно.

Таряа хуряалга түлэг дундаа. Таряашадые хангаха хүдэлмэриие бүри һайн болгохын тулада автолавкын эд бараан, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй янзые бүри олошоруулжа байнабди. Жэшээлхэдэ, энэнэй урда тээ автолавка үнэгүй конфетэ, саахар (песок), тамхи, овощ багаар абажа ябадаг һаа, мүнөө тэдэ зүйлнүүдые яһалашье баянаар абана. Сельподомнай шэнэ ямар шухала эд бараан, үбэлэй, намарай хубсаһан—пальто, малгай ерэнэб, баранииень автолавкадаа үгэнэбди.

П. РАДНАЕВ.
Зэдын Бургалтайн сельпогой түрүүлэгшэ.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-дэ «Ф-8» маркын түрүүшын электровоз заһабарилагдаад хабсаргагдажа байна. Энэ хүдэлмэридэ аппаратна цехэй Александр Дивановскиин хүтэлбэрилдэг электрослесарьнүүдэй бригада шалгаржа, электро-түхеэрэлгэнүүдые эрхим сэгнэлтэтэйгээр тушааһан байна. Зураг дээрэ: Александр Дивановский, түмэр замай транспортын инженернүүдэй Хабаровска институдай студентка Людмила Пляскина гэгшэд электровозой реверс хабсаргажа байна.

В. ГАУЧЕНОВЭЙ фото.

„НЮУСА АЙЛШАН" АЙЛШАЛЬААР

Тувагай республикын хүгжэмтэ-драмын театрай главна режиссер нүхэр Журавлевой бэшэг урдамнай хэбтэнэ.

«Хүндэтэ Цырен Галзутович!

Танай «Нюуса айлшан» («Шүдхэртэй сүндүүг») гэһэн шэнэ комедитнай ехэ амжалтатайгаар манайда табигдажа байна. Мүнөө 30-аад дахин харуулагдаа. Хүдөө нютагаар ябажа, үшөө 70 дахин энэ зүжэгыетнай харуулха һанаан бии. Энэ шэнэ зохёолтнай тува арадта ойлгосотой, дүтэ, тон һонин, ехэ удха шанартай байгаа гэжэ тэмдэглэмээр».

Манай Буряадай мэдээжэ драматург Цырен Галзутович Шагжинай шэнэ зохёол — «Нюуса айлшан» («Шүдхэртэй сүндүүг») оронноймнай олохон театрнуудта амжалтатайгаар табигдажа байна.

...Цэрэгмаа Дамдин хоёр бэе бэедээ инаглан дурлана. Тиибэшье Цэрэгмаагай эхэ ехэ хэдэр хүн, бурханда һүзэгтэй. Элдэб мунхаг бодол һаналнуудһаа болож, эхэ Бумаа гэгшэ Цэрэгмаа Дамдин хоёрой айл боложо, жаргажа һууха гэхэдэнь һаалта хэнэ. Хүрьгэн болохо хүбүүниинь, угайдхадаа, һаалишан, бурханда һүзэггүй, «хооһон» хүн. Бумаа хүгшэн ехэл дурагүйдэнэ. Энэ үедэ арга мэхээр хүнүүдэй мүнгэ, зөөри хуурэжа эдидэг ламын һалхитай Тартад гэгшэ тэдэнэй гэртэ бии болоно. Бумаа хүгшэнэй сүндүүг соо мүнгэнэй ехэ байһые мэдэһэн тэрэ хүйхэр мүнгэ гартаа оруулхые һэдэнэ. Бурханда һүзэггүй «нүгэлтэй» Дамдинай, милиционерээр анхан хүдэлһэн Хасарай түһаар хүгшэн Бумаагай нюдэн нээгдэжэ, «шадамархан» Тартадай арга мэхэшье балшыса элирнэ. Мүнөө Цэрэгмаагай эхэ басагаяа Дамдинда хадамда үгэхэеэ арсахаяа болино.

Иимэл даа, шэнэ комедиин богонихон удха.

Энэ хүхюун, шог зугаа, ёһотой шэнэ зохёол оронноймнай олохон театрнуудай анхарал татаа. Мүнөө үедэ энэ зохёол Чувашай АССР-эй академическэ хүгжэмтэ-драмын театрай сценэ дээрэ амжалтатайгаар табигдана. Мүн бэшэшье олохон театрнуудай творческо коллективүүд энэ комедиие шудалжа, шэнжэлжэ байнхай. Тэдэнэй тоодо Москвагай Гоголиин нэрэмжэтэ, Симферополиин областной, Смоленскын, Могилёвой, Ужгородой академическэ театрнууд оролсоно.

Иимэ анхарал—шэнэ комедидэ эрхим сэгнэлтэ бшуу. Тиихэдэ манай Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмтеатр энэ зүжэг мүнөө болотор табяагүй. Гайхалтай.

Манай корреспондент комедиин автор Цырен Галзутович Шагжинтай һаяхан уулзаба. Оронойнгоо олон театрнуудтай автор бэшэлсэнэ. Мүнөө үедэ «Нюуса айлшан» («Шүдхэртэй сүндүүг») гэһэн шэнэ комединь Уссурийскиин, Канскын ород драмтеатрнуудта табигдажа байна.

Энэ жэл — уран зохёолшын «ургасаар баян» жэл. Монголой Арадай Республикын Чойбалсан хотын хүгжэмтэ-драмтеатрай сценэ дээрэ «Залуу наһан» гэжэ зүжэгынь амжалтатайгаар табигдана. Энэ хадаа Монголой Арадай Республикын драмтеатрнуудта табигдажа байһан 4-дэхи зүжэгынь болоно. Энэнэй урда тээ «Түрүүшын жэл» («Анханай жэл»), «Һэшхэл» («Хүнэй шанар») «Будамшуу» гэһэн зүжэгүүдынь тэндэ табигдаһан.

Мүнөө олохон театрнууд драматургые урина, зүжэгөө харахыень гуйна, саашанхи творческо холбоо барисаан тухай хэлсэнэ.

— Минии комедиие—«Нюуса айлшан» («Шүдхэртэй сүндүүг») гээшые харагшадай болон артистнуудай халуунаар угтаһандань баяртайб. Түрүүшынхеэ ород хэлэн дээрэ минии зохёолой табигдаһандань илангаяа баясамаар. Мүнөө үедэ би шэнэ пьеса дээрэ хүдэлжэ байнаб. Энэ зохёолни буряад арадай ажабайдал дээрэһээ абтажа бэшэгдэнэ, — гэжэ драматург хөөрэнэ.

Коммунис ажалай худэлөөнэй ниитын харалга

ЗАМАЙМНАЙ ЗАЛУУРШАД ОЛОШОРОГ ЛЭ

Коммунис ажалай түлөө мүрысөөнэй дэлгэрһэнһээ хойшо предприяти, организаци, эмхи зургаан, совхоз бүхэнэй ажабайдалда ехэ хубилалта болоо. Мүрысөөндэ хабаадалсаһан хүдэлмэришэд, алба хаагшад, бүхы коллективүүд бии байһан арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, шэнэ, түрүү юумэ нэбтэрүүлхэ, шэнэ совет хүниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтээ горитой амжалта туйлаа. Хэрбээ урдань, табан жэлэй саада тээ энэ мүрысөөндэ зарим түрүүшүүл хабаадалсажа эхилһэн һаа, харин мүнөө республикымнай бүхы хүдэлмэришэд, алба хаагшадай хахадынь шахуу коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһуухые оролдоно. Олон коллективүүд коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө мүрысэнэ. Республикымнай найман түрүү предприятинууд—Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрика, Улаан-Үдын ТЭЦ, Мухар-Шэбэрэй, Яруунын нөөсэлгын кассанууд, Большереченскэ загаһанай завод, Зэдын тоһоной завод, Гааргын больница, Бабушкин городой типографи коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөө улам саашань хүгжөөн дэлгэрүүлхын тула байгша оной июниин нэгэнһээ октябриин нэгэ болотор республикымнай промышленна предприяти, совхоз, организаци, эмхи зургаануудта коммунис ажалай хүдэлөөнэй ниитын харалга эмхидхэгдэнхэй. Ажалай эмхидхэл болон бүтээсые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин арга боломжо элирүүлэн хэрэглэхэ, хүдэлмэриин сагые бүри ехэ аша туһатайгаар хэрэглэхэ талаар дурадхал суглуулха зорилго харалгын үедэ табигдана. Энэ хүдэлөөндэ ёһо тэдыгээр хандаха баримта элирүүлэн усадхаха, нүхэр А. В. Грехневагай жэшээгээр хүдэлмэришэн бүхэнэй арга боломжо зүбөөр хэрэглэн, ажалай нормо дээшэлүүлхэ асуудалда онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй болоно.

Шэнэ ёһоор ажаллаха, ажаһууха гэжэ мүрысэжэ байһан коллективүүд харалгын үедэ һайн үрэ дүн туйлаха зорилго урдаа табинхай. Городой предприятинуудай дундаһаа коммунис ажалай хүдэлөөнэй ниитын харалга шэлэй оньһожоруулмал заводто һайнаар эмхидхэгдээ.

Ниитын харалга һайнаар үнгэргэхын тула 14 хүнһөө бүридхэгдэһэн ниитэ заводой харалгын комисси эмхидхэгдэһэн юм. Заводой главна инженер Г. Ф. Сухинин комиссиин түрүүлэгшээр томилогдонхой. Эдэбхитэй хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд комиссида оронхой. Мүн цех бүхэндэ харалгын комисси эмхидхэгдээ.

Коммунис ажалай хүдэлөөнэй ниитын харалга ямар зорилготойгоор эмхидхэгдээб гэһэн асуудал хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Харалгын ниитэ заводой түсэб зохёогдоод, дүүргэгдэжэ эхилээ. Харалгын эхилһэнһээ хойшо ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай цех, таһагуудай начальнигууд элидхээ. Энэ шухала хэрэгтэ ёһотой анхарал хандуулжа, эмхидхэлэй хүдэлмэри һайнаар үнгэргэжэ эхилһэнэй ашаар түрүүшын амжалта туйлагдаа гэхээр. Ажалай эмхидхэл һайжаруулха асуудалда зорюулагдаһан 65 дурадхал оруулагдаа, тэрэнэй 38-ниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ.

Манай үеын гайхамшагта һайн энэ хүдэлөөндэ хабаадагшадай эдэбхи үүсхэлэй улам дээшэлжэ байһые гэршэлһэн олон баримта харуулжа болохоор. Нормо тогтоолгые гуримшуулха ниитын бюро, экономическа шэнжэлэлгэ хэхэ, мүн конструкторнуудай ниитын бюро гэхэ мэтэ олониитын хабаададаг организацинууд ехэ ажал ябуулна. Нормо тогтоолгые гуримшуулха 9 бюро тус заводто ажаллана. Бюрогой аша туһатай ажалда һайн дураараа хабаадалсадаг эдэбхитэйшүүл үйлэдбэриин олон шухала асуудал шиидхэлсээ. Жэшээлхэдэ, тус бюрогойхид шэл отолдог «ВВС» машина хангагшадай ажалые шэнжэлжэ үзэһэн юм. Тиихэдээ шэл отолдог нэгэ хүн хоёр иимэ машина хангажа шадаха гэһэн тобшолол тэдэнэр хэбэ. Тэдэнэй дурадхал хүдэлмэришэдэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаад, 12 хүн энэ ажалһаа сүлөөлэгдэжэ, ондоо участогта эльгээгдэһэн байна. Ажалай нормо гуримшуулха талаар иимэ юумэнэй хэгдэһэнэй ашаар гүрэнэй ехэ мүнгэн зөөри алмагдана.

Шэл отолдог түхеэрэлгын машинист А. Ф. Подойницын, хүдэлмэришэн П. Г. Гусев үйлэдбэриингөө арга боломжо элирүүлэн хэрэглэхэ үүсхэл гаргаһан. Тэдэнэй жэшээгээр эндэхи участогай 161 хүдэлмэришэн ажалайнгаа нормо дээшэлүүлһэн байна. Газогенераторна станциин хоёрдохи халаанай хүдэлмэришэд П. К. Радикальцев, К. А. Андинов тус бүридөө хоёр газогенератор хангаха дурадхал оруулаа. Энээнэй ашаар тэдэнэй ажалай бүтээсэ хоёр дахин дээшэлээ, абадаг салин хүлһэниинь дунда зэргээр 16,7 процентээр ехэ болгогдоо. Эдэ нүхэдэй үүсхэлые бусад халаанай хүдэлмэришэд дэмжээд, 10 хүн сүлөөлэгдэжэ, газогенераторнуудай хоёрдохи ээлжээ ашаглалгада тушааха талаар шухала ажалда эльгээгдэһэн байха юм. Нүхэд Радикальцев, Андинов гэгшэдэй үүсхэл жэлдээ 11 мянган түхэригэй арьбалалта үгэхэ.

Республика дотор үнгэргэгдэжэ байһан ниитын харалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад урмашуулагдана. Июнь соо үнэтэ олон дурадхал оруулһан составной, шэл амһарта хэдэг цехүүдэй, газогенераторна станциин коллективүүд мүнгэн шанда хүртөө. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ арга олоһон эдэбхитэд П. К. Радикальцев, К. А. Андинов 40—40 түхэригөөр шагнагдаа.

Заводой бүхы хүдэлмэришэд, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһуухын түлөө мүрысэдэг болоо. 12 цех, 53 участок, бригада, звено коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэлсэхын тула мүрысэнэ. Коммунис ажалай түлөө мүрысэжэ байһан хүдэлмэришэд, алба хаагшад шэнэ уялга абабад.

Социалис мүрысөө эмхитэй һайнаар дэлгэрүүлжэ, үйлэдбэриингөө арга боломжо элирүүлэн хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхые оролдожо байһан тус коллектив үйлэдбэриингөө түсэбые амжалтатайгаар дүүргэнэ. Валовой продукци гаргаха долоо һарын түсэб 108,2 процент дүүргэгдээд, 290 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилэгдэһэн байна. 380 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл даабариһаа гадуур үйлэдбэрилэгдөө. Үйлэдбэрэе нарижуулан һайжаруулха гэжэ бүхы хүдэлмэришэдэй оролдожо байһанай ашаар завод иимэ амжалта туйлана. Коммунис ажалай түлөө хүдэлөө улам саашань дэлгэрүүлжэ, ехэ продукци гаргаха зорилго урдаа табиһан тус заводойхид ниитын харалгын үедэ шэнэ эдэбхи үүсхэл гаргана.

Коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһууха гэһэн мүрысөөндэ хабаадалсадаг, энэ мүрысөө бодотоор эмхидхэһэн коллективүүд амжалта туйлан ажаллана гэжэ ниитын харалгын гурба һарын дүн гэршэлэн харуулна.

Н. КОЧНЕВ.
облпрофсоведэй ахалагша инструктор.

ГОЛ ЗЭБСЭГ

...тиин коммунисшод баталан магтадаг ... Теэд бодото байдалынь ямар ...хадэ, тэндэхи парламентнууд ба ...тельстванууд ехэ баяшуулай ха...та доро байгуулагдадаг. Дарлагша ...иуд эдилгэ зууша үгэхэ, мэ..., занаха, хүсэрхэхэ зэргээр ...өнгөө талынхидые һунгуулдаг ... «Парламентын түхэл маягаар ... хэдэг буржуазин диктатура» ... гэжэ буржуазна демократиин ...удха шэнжые В. И. Ленин тодор...һон байгаа (Зохёолнуудай 39-дэ ...том, 265-дахи хуудаһан). Энэ ... Америкын Холбоото Штадуудай ... дээрэһээ илангаяа эли тодоор ...гдана. Тэндэ хоёр парти— демо...ческа ба республиканска парти... — үрдилдэдэг, тиигээд али...шье монополис капиталай ашаг ... хамгаалдаг юм.

...Пролетарска, социалис демократи ...ааһаа үндэһөөрөө илгаатай, ...ай хүдэлмэришэн анги түрүүтэй ...шадай мэдэлдэ гүрэнэй засагай ...он эрхэ байдалда бэелүүлэгдэнэ. ... зон өөһэдынгөө бүхы хэрэгүү...һэдөө хүтэлбэрилдэг. Социализ... оронууд общественн бүхы граж...нуудай эрхэ, сүлөөгөө эдлэхын ... шухала бүхы материальна хэрэг...үүдые хангалгада гол анхаралаа ...уулна. Эндэхи ажабайдалай бүхы ...бэринүүдтэ эхэнэрнүүд адли эр... болонхой, нацинуудай тэгшэ ...гүй байдал үни усадхагданхай. ... ажалшад политическэ сүлөө ..., бүгэдэ ниитын һунгуулиин ... эдлэхэ арга боломжотой.

...Энэ, социалис демократи гээшэм ... хэхэ, амарха, эрдэм шудал..., үтэлөөд, үбдөөд, ажалай хү... болёод байхадаа тэдхэм... эрхэ бүхы гражданинуудта ... Бүхы арадай хангагдамал, ... байдалые улам хүгжөөлгэ— ... хүгжэлтын жама ёһон бо.... Арад зоной баян бардам бай... тулада КПСС-эй, Совет гүрэнэй ... ехэ оролдолго гаргагда... иимэ нэгэ жэшээ дээрэһээ ...колхозниигуудта пенси, тэдхэмжэ ... болохо тухай, гэгээрэлэй, элүү... сахилгын, коммунально-бай... худалдаа наймаанай, ниитын ... хоолой болон арадай ажахын бу...сад хэдэн һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэ нэмээхэ тухай СССР-эй Верховно Соведэй июлиин сессиин шиидхэбэриһээ—элеэр харагдана. Гэхэ зуура, ажалшадай материальна байдал һайжаруулха хэрэгые Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй тоодоггүй байһаниинь социалис демократиие хүгжөөлгэтэй ямаршье холбоогүй, марксизм-ленинизмдэ харша ябадал болоно.

★☆★

В. И. Ленин өөрынгөө энэ зохёол соо пролетариадай диктатура тухай асуудалые империализмын онсо таланиудтайнь холбоотойгоор хараһан, тиихэдээ «...капитализмын бүри бүдүүлиг болоһые, үмхирэн задагайржа байһые, гээгдэжэ ябагшад тушаа сэрэгэй засагай тогтоогдоһые» элирхэйлэн харуулһан байдаг (мүн тэндэ, 458 хуудаһан).

Октябриин революци колонинуудтахи арадуудые һэрюулэн бодхоогоо. Империализмда эсэргүү национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй шэнэ үе эхилэнхэй. Дарлагша ангинуудта эсэргүү революционно хүдэлөөнүүдые, тэдэнэй нэгэдэл жагсаалай бүхы талые хараада абаха шухала гэжэ Ленин эрилтэ табидаг байһан. Дурсагдаһан зохёол дотороо мүн лэ иимэ заабари үгэһэн байгаа гэбэл:

«Өөрынгөө ороной буржуазида эсэргүү **пролетариадай** восстани + колонинуудтахи, бэеэ даагаагүй оронуудтахи **арадуудай** восстани.

Революционно-пролетарска ба национальна дайнууд....»

Хитадай хүтэлбэрилэгшэд колониальна ба бэеэ даагаагүй оронуудтахи арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн империализмда эсэргүү тэмсэлэй гол хүсэн болодог хэбэртэйгээр баталан хэлэжэ, ленинизмые бүдүүлигээр хазагайруулна. Энэ хүдэлөөе Ленин үндэрөөр сэгнэхэ зуураа, империализмда эсэргүү, социализмын түлөө тэмсэлэй шиидхэхы хүсэниинь уласхоорондын хүдэлмэришэн анги, тэрэнэй социалис революцинууд болоно гэжэ ходоо тоолодог байһан юм.

Социализмын түлөө тэмсэлэй замда гүрэнэй байгуулалтын забһарай олон шатанууд, тодорхой формонуудай ушарха байһаниинь элитэ. Энэнь арадуудай экономическа, политическэ, соёл гэгээрэлэй хүгжэлтын олон ондоо байһанһаа, тэдэнэй түүхын, үндэһэ яһанай талаараа онсо илгаатай, ондо ондоо гүрим заншалтай байһанһаа шалтагаална. Гэхэ зуура, олон янзын формонуудай бии байбашье, обществын хуушан харилсаанһаа социалис харилсаануудта оролгонь совет болон бусад арадуудай бодото байдал дээрэ үзэгдэһэн зайлашагүй гурим заншалай үндэһөөр бэелүүлэгдэхэ.

Хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэрилхы үүргэ тиимэ жама ёһонуудай нэгэн болоно. Социалис обществые буржуазин хүтэлбэри доро байгуулхын аргагүй. Буржуази гээшэ демократическа хубилалтануудыешье эсэстэнь хүргэхэ хаба шадалгүй юм. Хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэри доро, тэрэнэй научна теориин—марксизм-ленинизмын үндэһөөр лэ ажалшадые али бүхы дарлалтаһаа бүрин сүлөөрүүлжэ, бодото социализм байгуулжа болохо.

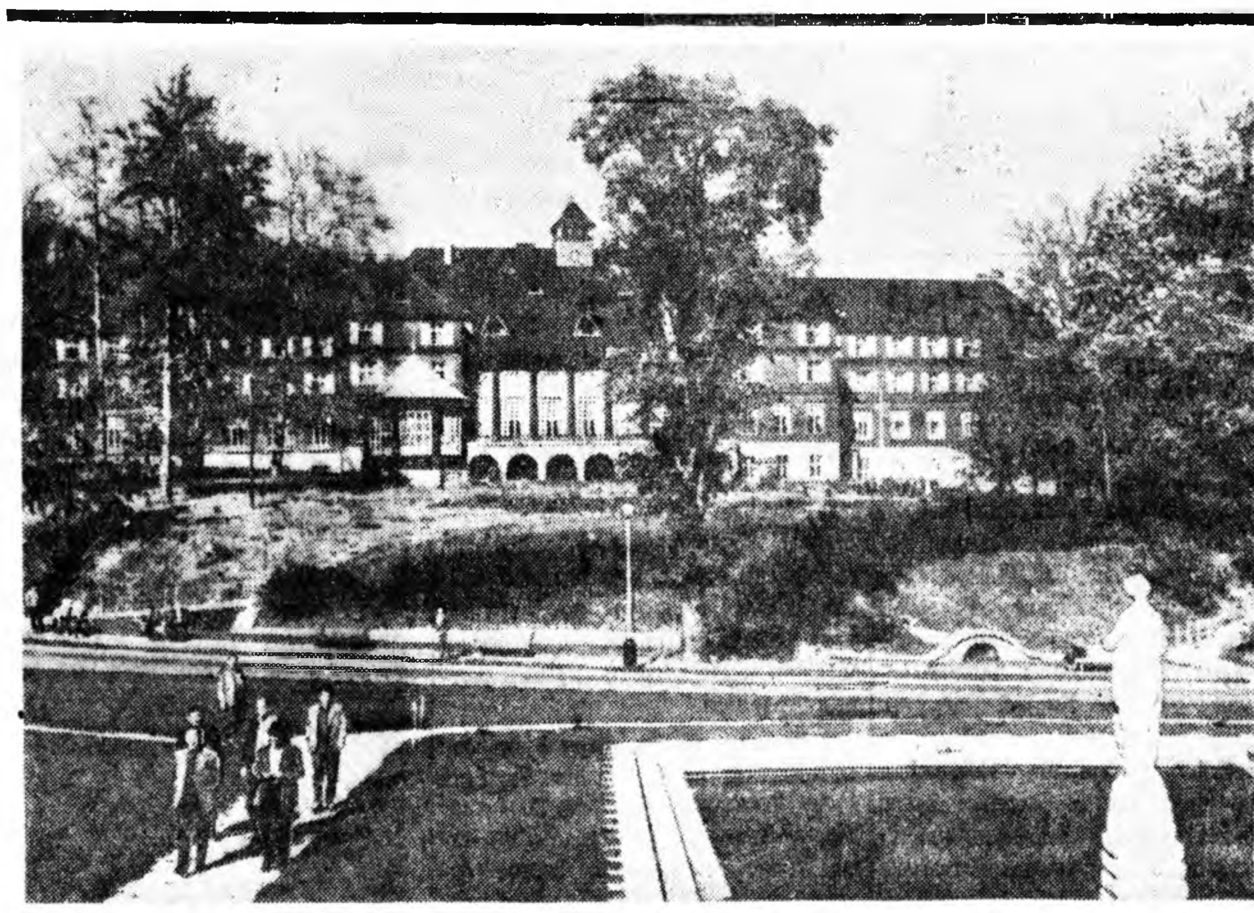
★☆★

«Пролетариадай диктатура тухай» Ленинэй зохёолой бэшэгдэһээр 45 жэл үнгэрөө. Энэ үе соо совет арад Коммунис партиин хүтэлбэреэр обществын социально-политическэ нэгэдэл туйлан, социализмын илалта хангаад, коммунизм амжалтатайгаар байгуулжа байна. Тиигэһэнэй үндэһөөр пролетариадай диктатура түүхэтэ үүргэеэ дүүргэжэ, дотоодо хүгжэлтын зорилгонуудай талаар СССР-тэ шухала бэшэ болоо гэжэ КПСС-эй Программа соо тэмдэглэгдэнэ. Пролетариадай гүрэн арад ниитын гүрэн боложо, пролетариадай диктатура—бүгэдэ арадай демократи боложо хүгжөө.

Социалис демократиие саашадаа бүхы талаарнь хүгжөөхэ гээшэ манай гүрэн түрын хүгжэхэ, обществоёо коммунис ёһоор өөһэдөө хүтэлбэрилдэг болохо гол шэглэл мүн.

Ленинэй һургаал хадаа дарлалтада эсэргүү, социализм болон коммунизм байгуулхын түлөө, капиталис ба хүгжэжэ байгаа оронуудай хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй замые заагша одон болоно. Хүдэлмэришэн ангиин диктатура, тэрээн тухай Марксын, Ленинэй зааһан, КПСС-ээр, бусад марксистско-ленинскэ партинуудаар улам хүгжөөгдэжэ байгаа һургаал хадаа ангита обществоһоо гаража, ангигүй обществодо ороход оно мүр болоно.

Профессор П. ЧЕРЕМНЫХ.

ЧЕХОСЛОВАКИИН СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКА. Австро-венгерскэ болон чехословацка баяшуулай урдань һуудаг байһан байрануудта, шэнээр баригдаһан һаруул һайхан байшангуудта булад хайлуулагшад, шахтернууд, химигүүд, гуталшад, хүдөөгэй ажалшад амаржа байдаг. Профсоюзуудай 114 амаралтын байшанда мүнөө жэл 200 мянга шахуу ажалшад амарха юм. Зураг дээрэ: Карлова Студанка гэжэ хадалиг газарай курорт.
ЧТК-гай—ТАСС-ай фото.

КАРЛОВЫ ВАРЫ—ДЭЛХЭЙН СУУТА КУРОРТ

Замай тэмдэглэлһээ

Чехословаки ороной хүдөө һайхан нютагуудаарнь аяншалжа үзэбэди.

Манай һуужа ябаһан мантан томо автобус дардам шулуун харгыгаар дары түргэн шурьюулна. Мүн тэрэ харгыгаар ямар нэгэ трактор гурбан прицептэй ашаа шэрэн гүйлгэнэ. Томо грузовик тооһорон үнгэрнэ. Һү шэрэдэг машина зурына. Хүнгэн автомобильнууд олоороо һундэлнэд. Лунхагар түмэр малгайтай мотоциклистнууд зуралзанад. Мори тэргэтэйшье зон галгюулнад.

Бидэнэй анхарал сонирхонууд тээшэ хандаба—тугаарай хамаг юумые халхалһан бүтүү уняар дэгдэнхэй. Тээ саахануур модонууд, шабын түмэрнүүдые татаһан столбонууд, үндэр вольтно лининүүдэй түмэр тулганууд харагданад.

Баруун тээшээ болохо бүрөө баглагар баглагар ой тайга, барьягар үндэр байсанууд дайралдана. Энэ хадаа Крушнын дабаанай хаяань гээшэ. Хабшал уйтан харгымнай хоёр хадын хоорондуур гараад, хэдэн уулын дундахи хүндыдэ бууба́бди. Эндэ дэлхэй дээрэ суурхаһан «Карловы Вары» гэһэн аршаан. Тус курорт долоон зуугаад жэлэй саада тээ бии болоһон юм гэлсэнэ. Урдань энээгүүр Чехиин король Карл IV (тиигээд лэ Карловы гэжэ нэрэтэй болоо юм ха) агнажа ябатараа шархатуулһан оройо бэдэржэ, тэрэнээ уһан сооһоо олоходонь, болошоһон мяхан байба ха. Тиихэдэ энэ уһанай эмтэй домгойнь элирэн, хүн зонууд жэл бүхэндэ таһалгаряагүй ерэжэ, бэе махабадаа аргалдаг болобо: эндэ хотын, доторой, эльгэнэй болон бусад хүшэр хүндэ үбшэ хабшанһаа эмшэлдэг юм байна. Шабартаашье һууха, торходошье орожо, аршааншье уужа болоно. Аршаанта уһаниинь арба найман эхитэй. Харин эгээл ехэнь Вржидлогоц гейзэр —цельсээр далан хоёр градус халуунтай, мянга найман зуугаад метр дороһоо булгитһан уһаниинь түхэреэн сүүдхэ соо хоёр миллион табан зуугаад мянган литр аршаание сорголон шэдэдэг.

Энэ курортын дундуур Тепла гол гранит һаба-канал соогуураа харьялан урдана. Тэндэхи уһаниинь халуун шэнжэтэй ууралтана, ямаршьеб сайдамтай юумэдэл үзэгдэнэ, оёорооронь хэбтэһэн шулуунда үнгэр оруулна. Гол дээгүүр түмэр хашаа, жэрэгэр бахананууд, шулуун хүүргэнүүд матарна.

Тепла голой эрьеэр, хэлтэгы налагай газарааршье, хала хабсагайн оройгоорьшье ордонгууд толорнод. Тэдэнь газарай хомор дээрэһээ, бэе бэедээ нялдажа баригдаһан, гоехогор түхэл дүрсэтэй. Эндэ гансал мантан томо отельнууд бии хэбэртэй.

Урдань эдэ ордонгуудай эзэдынь бултадаа хаашуул, корольнууд, министрнүүд, банкирнууд байгаашье һаа мүнөө мартагдаа. Харин лэ энэ тэрэ байшангуудта ямар нэгэн уран бэлигтэй, нэрэтэй түрэтэй хүнүүд байрлаһан түүхэтэй. Ушар иимэһээ эндэхи гэр бүхэниинь газаагаа дурасхаалта мемориальна самбар хадаанхай гэбэл алдуу байхагүй. Тэдээн дээгүүр яаһан ехэ алдар суута нэрэнүүд яларна гээшэб?! Агууехэ хүгжэмшэ композиторнууд: Бах, Моцарт, Бетховен, Паганини, Шопен, Вагнер, Лист, Брамс, Дворжак болон бусад элитэ уран зохёолшод: Гете, Щиллер, Мицкевич гэгшэд, научна социализмын үндэһэ һуури табигша Карл Маркс эндэ амарһан байна.

Манай ород гүрэнһөө эндэ эгээл түрүүн 1712 ондо Петр I хаан ябаһан гэдэг. Үндэр уулын оройдо Петр I хаанда зорюулагдаһан мүнхэ дурасхаал зоогдонхой. Мүлимэл шулуунай нюур талаарнь князь А. Вяземскиин шүлэг алтарна:

Агууехэ Петр!
Алад ута алхашни
Алдарта ородые суурхуулаа
Уула хадын оройгоор
Үндэр нэрэшни дэбинэл,
Үльгэр түүхэдэ оронол,
Үни удаан мартагдахагүйл.
Шамдаа, агуу Петрнай,
Шүтэһөөр агуу Россимнай!

Экскурсантнууд город-курортын үйлсэнүүдээр өөдэ руугаа яаралгүй ябанабди. Бидэнэр үргэлжэ шулуу дэбдимэл, нарихан субасаар үндэр уулын оройдо гаража, намарай алтаа шарагдаһан байгаалиие, хүхэ хүмэг хабсагайнуудые, доогуур тэбхылдэн ялараһан ордонгуудые харанабди. Карловы Варын орой дээрэһээ оршон тойрон ёшартэхэдэ гоё даа. Эндэһээ манай фоторепортернууд тоогүй олон кадрнуудые буулгабад...

Манай Харгышан-оршуулагша урдань эндэ ерэһэн үндэр наһатай ород үбгэжөөл юм. Тэрэ ёһотой карловарец болонхой, нютаг тухайтаа дуратайгаар, омоггойгоор ниигэжэ ульгэрлэнэ:

— Мүнөө Карловы Вары дээрэмнай ная найман гостиница бии юм. Тэдэ бүгэдэ 5600 гаран һууритай. Эндэ үшөө ехэ барилга болохоор хараалагдана. Хэдэн театрнууд, эстрадна, концертнэ залнууд бии.

Энэмнай байгаалиараашье, соёл болбосоролоороошье һайхан газар юм даа!

Карловы Варыда ехэнхидээ эрүүл хүнүүд байрлана. Нэтэ сезон соогоо эндэ дүшөөд мянга тухай зон амарна. Тиигэбэшье Чехословакиин ажалшад олоороо ерэдэг ааб даа: Прагын хүдэлмэришэд, Братиславын бүд нэхэгшэд, Моравиин таряашад, эрдэмтэд, алба хаагшад, сэрэгшэд. Мүн эндэ манай Совет болон бусад социалис оронуудай ажалшад олоороо аргалуулдаг байна.

Ц-Ж. ЖИМБИЕВ.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур
1964 оной сентябриин 4.

Барилга-хабсаралгын нэгэдэхи управленидэ Л. Н. Алексеевагай хүтэлбэрилдэг шэрдэгшэдэй бригада ажалдаа амжалта туйлана. Эдэнэр Терешковагай үйлсөөр 42-дохи гэрэй гоёолтые болзорһоонь урид дүүргээ. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): А. К. Иванова, А. А. Кузнецова, А. К. Васильцева, П. Т. Горновская, Л. Н. Алексеева, А. И. Лушникова, Л. Н. Колмакова.

В. ГАУЧЕНОВЭЙ фото.

ХҮДӨӨДЭХИ АВТОМАТ-ТЕЛЕФОНУУД

Республикымнай олохон хүдөө тосхонуудаар шэнэ автомат-телефонууд хаа хаанагүй табигдажа байна. Энэ жэлэй эхилһэнһээ хойшо телефоной 7 автомат-станци шэнээр байгуулагдаа. Мухар-Шэбэрэй аймаг дотор бүхы телефонуудынь автомат болгогдоо. Хяагтын управлениин телефонууд бүгэдэ автомат болгогдохоёо байна. Зүүн Саянай уула хадануудтай нютаг тосхонуудаар мүн тиимэ телефонууд болон радио-харилсаанууд байгуулагдана. Байгша оной 3-дахи кварталда Хяагтын болон Погранична совхозуудай бүхы телефонууд автомадта оруулагдаха юм. Хорин, Яруунын үйлэдбэриин управленинүүдтэ автомат-телефон табиха ажал эхилэгдээ. Мүнөө үедэ Буряад ороноймнай хүдөө нютагуудаар 40 гаран автомат-телефоной станцинууд тодхогдоо.

Б. ОЛЕНИН.

ФУТБОЛ

Ялын хоёр бүмбэгэ—1:1

Зүүн Сибирь соогоо футболоор ямар команда эгээл бэрхэб? Энэ асуудал шиидхэхын тула Эрхүүгэй «Машиностроитель», Улаан-Үдын «Байгал» команданууд уржадэр ЛВРЗ-гэй стадион дээрэ уулзаһан байна.

Команданууд тухай хэлэхэ болоо һаа, алиниинь шье баян дүй дүршэлтэй, шанга тулалдаанда хабаадалсаһан байха. Ушар иимэһээ хоёр хүршэнэрэй уулзалга яһала һонирхомоор байба. Тиигэбэшье наадананайнгаа техникын талаар эрхүүгэйхид манайхиинһаа нэгэ бага үлүүшэг гэжэ тэмдэглэмээр. Айлшадай добтологшод илангаяа һайнаар наадана гэжэ эндэ суглараагшад сэгнэһэн байха.

Нааданай түрүүшын хахадта алишье командань бүмбэгэ сохижо бираагүй. Имагтал амарһанайнгаа һүүлээр талмайн эзэд хэдэ дахин шанга шангаар добтолоод абаа. Эгээл энэ үедэ судья эрхүүгэнхидэй бартаа руу ялын бүмбэгэ сохюулаа. Зүгөөр бартаа хүрэтэр яһала холо, талмайн тэгэндэһээ шахуу бүмбэгэ сохигдохо байба. Харин манай командын хамгаалагша нүхэр Котельников энэ зайе холо гээгүй, сэхэ бартаа тээшэ буугай һомон шэнгеэр ябуулжархёо. Эрхүүгэй вратарь энэ бүмбэгые юрэдөө барижа шадаагүй, шадахашьегүй байгаа. Тиигээд лэ штанга халта сохёод ерэһэн бүмбэгые айлшадай нэгэ футболист гараараа ойлгомторгүй дайраба. Тиигэжэ 11 метрһээ манайхид ялын бүмбэгэ сохёод оруулаа. Нааданай тоо 1:0.

Уданшьегүй айлшад оло дахин шангаар добтолоод, баһал 11 метрһээ ялын бүмбэгэ улаан-үдынхидэй бартаа руу оруулһан байна. Һүүлэй һүүлдэ хоёр хүршэнэрэй наадан тэнсэлгээр дүүрээ.

С. БИЛЬЧИРОВ.

Амгалан тайбанаар ажаһууха дура хусэл

БЕРЛИН, сентябриин 2, (ТАСС). Дэлхэйн хоёрдохи дайнай эхилһээр 25 жэл гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, ГДР-эй олон городуудта ехэ митингнүүд болон суглаанууд үнгэргэгдэжэ, тэдэндэ хүршэ социалис оронуудһаань ерэһэн айлшад хабаадалсаа.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ зорюулагдаһан митингдэ Ней-Бранденбург округой болон ГДР-тэй хүршэ Польшын Шецин воеводствын 3.000 гаран ажалшад хабаадаа. Тэдэнэр Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Ульбрихтын оруулһан дурадхалнуудые һайшаагаа. Германиин хоёр гүрэнэй хоорондо һайн харилсаа тогтоохо зорилготой эдэ дурадхалнуудые сентябриин 1-дэ Арадай палатын заседани дээрэ мэдүүлгэ хэхэдээ, Ульбрихт оруулһан байгаа. Германидахи шахардуу шанга байдал һуларуулха зорилгоор ГДР-эй правительствын гаргаһан шэнэ үүсхэлээр һаналаа ханаңги байһанаа митингдэ хабаадаһан олон түмэн хүнүүд элирхэйлэн мэдүүлһэн байна.

Польшын 150 эрхэтэнэй үсэгэлдэр Франкфурт-на-Одере городто ерэхэдэнь, ГДР-эй эрхэтэд тэдэниие хани халуунаар угтаа.

25 жэлэй урда тээ гитлеровскэ сэрэгүүдэй поляк арадта добтолхо гэжэ бэлэдхэжэ байһан газарта немецкэ Губен городой хүн зон улаан болон сагаан үнгэтэй баглаа сэсэгүүдые бэраад, Польшын Губин городой хүн зониие хани халуунаар угтаа. Одер-Нейсе мүрэнүүдээр гараһан хилые зубшан байдаг олон городууд болон тосхонуудта «Эб найрамдалай галнууд» үдэшэ орой болоһон хойно, аһаагдаа.

Карл-Маркс-Штат городой—ГДР-эй промышленна центрэй 50.000 хүн зон ЧССР-һээ ерэһэн айлшадтаяа хамта митинг хэхэдээ, амгалан тайбанаар ажаһууха дура хүсэлөө дахяад элирхэйлэн мэдүүлээ. Үгэ хэлэгшэдэй нэгэн иигэжэ мэдүүлбэ: «Бидэнэр, ГДР-эй эрхэтэд, дэлхэйн хоёр дайнай гашуудалта хойшолонгуудһаа тобшолол хээбди».

Совет киногой ажал ябуулагшад Шведцидэ ерэбэ

СТОКГОЛЬМ, сентябриин 2. (ТАСС). Табан хүнһөө бүридэһэн совет кинематографистнуудай бүлэг долоон хоногоор эндэ айлшалжа ерээ. Бүлэгые мэдэжэ режиссер М. Донской толгойлно.

«Швеци—СССР» гэжэ бүлгэмүүдэй союзай үүсхэлээр үсэгэлдэр Стокгольмдо үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ М. Донской иигэжэ мэдүүлээ. Совет киногой хүдэлмэрилэгшэдэй Швецидэ ерэлгэ В. И. Ленин тухай хоёр фильм бэлдэхэ хүдэлмэритэй, тусхайлбал, тэрэнэй Стокгольмдо байлгатай холбоотой байна.

Совет кинематографистнуудай ерэһэн тухай, хүдэлмэриинь гүсэбүүд тухай дэлгэрэнгы мэдээсэл Швециин газетэнүүд толилоо.

ЭДА-гай мэдүүлгэ

АФИНА, сентябриин 2. (ТАСС). Зүүнэй үзэл баримталдаг нэгэдэмэл демократическа партиин (ЭДА) гүйсэдкомой мэдүүлгэ эндэ толилогдоо. Аралай байдал тодорхойлхын түлөө тэмсэл тушаа Греци Кипр хоёрой нэгэн адли һаналтай байһанда энэ мэдүүлгэ зорюулагдана. ЭДА-гай гүйсэдком хадаа президент Насертай президент Макариосай хэһэн хэлсээнэй дүнгүүдые, аралһаа хариин сэрэгүүдые гаргажа Кипрэй асуудал амгалан ёһоор шиидхэхэ тухай архиепископой дурадхалые һайшааһан байна. Национальна зорилго хадаа Кипрэй хүтэлбэритэй Грециин правительствын болон бүхы патриотическа хүсэнүүдэй талархалтай байха, Грецидэ болон Кипртэ эгээн лэ бата бэхи нэгэдэлтэй байха эрилтэ табина гээд гүйсэдком мэдүүлнэ.

ЭДА-гай гүйсэдком хадаа оронойнгоо аша туһые хараһан эрилтэнүүдые хэдыень, Кипрэй эрхэ сүлөөгэй дайсадай зүгһөө хэгдэдэг бүхы баалалтануудые буруушаахыень, ООН-оор дамжуулан аралда бэеэ даанхай байдал заатагүй олгохо эрилтэнүүдые хэжэ байһан тухайгаа үшөө дахин онсолон тэмдэглэхыень правительствые уряална.

Тэрэшэлэн ООН-до дары түргэнөөр хандахыень, арал дээрэһээ Турциин болон бүхы хариин сэрэгүүдые гаргалгые хүнгэдхэхын тулада Кипр тушаа Цюрихско-лондонско хэлсээе болюулхыень ЭДА-гай гүйсэдком правительствые уряалаа.

ЛИТЕРАТУРА БА МАНАЙ ҮЕЫН ГЕРОЙ

Мүнөөдэрэй Литвагай прозо, драматурги тухай тэмдэглэлнүүд

Ионас ЛАНКУТИС, критик

Литвагай литература — олонациональна совет литературын нэгэ отрядынь болоно. Энэ республикын прозо, шүлэг бэшэгшэд, драматургнууд, критигүүд амжалтатай һайнаар ажаллажа байдаг юм. Тэдэнэй эрхим зохёолнуудынь бүхы совет арадай үнэтэ баялигай һанда ороно.

Ионас Ланкутисай эдэ тэмдэглэлнүүд «Совет Литва» газетэдэ толилогдонхой. Тэдэниионь уншагшадай анхаралда АПН-эй зүгһөө табигдахань.

Мүнөөнэй залуушуулые гол гүлэб харуулһан хэдэ хэдэн повесть, романууд Литвагай совет литературада һүүлэй үедэ нэмэбэ. Литературын энэ шэнэ геройтой хамта мүнөөнэй олохон шухала асуудалнууд табигдана. Тэдээн тухай тобшохоноор бэшэхэ хүсэлтэйб.

Эгээн түрүүн иимэ юумэ анхаралдаа абамаар: мүнөө үеымнай литература залуу совет интеллигентын сэдьхэл бодолой хүмүүжэлгэдэ ехэ анхаралтайгаар хандана.

«Энеэдэг нарһан» гэжэ Юстинас Марцинкявичюсай повесть энэ талаар илангаяа ехэ үүргэтэй. Ажамидаралай уг зорилго тухай, мүнөө сагта залуу хүнэй дүүргэхэ үүргэ тухай энэ зохёол дотор бэшэгдэнэ. Хүл дээрээ гаража ябаһан хүн бүхэнэй, залуу үетэн бүхэнэй урда иимэ асуудалнууд заатагүй табигдадаг бшуу. Яахадаа иимэ ушар тохёолдоноб гэбэл, залуу үетэн улаан бургааһандал адляар урган олошороо хаям.

Марцинкявичюсай энэ ном философско гүн удхатай байха зуураа, уран найруулгынгаа талаарш тон һайн юм. Энэ геройнгоо элдэб зүрилдөөтэ бодолые гүнзэгыгөөр харуулхаһаа гадна, мүн үзэл бодолойнь философско, эстетическэ үндэһэ һуурииe шэнжэн харуулна, тэрэнэйнгээ иишэ тиишээ хэлбэлзэдэг шалтагааниие элирүүлнэ. Зарим залуу хүбүүд, басагад али бүхы юумые арсадаг, буруушаадаг заншалтай. Юстинасай ном иимэ буруу бодолые буруушаан шүүмжэлнэ. Энэ арсалдаанда гол хабаадагшань хүнэй ёһотой һайн шанар шэнжэ, түүхын хүгжэлтын жама ёһон, авторай үгөөр хэлэбэл, алишье арсалдаанда нэгэтэшье булигдаагүй агуу хүсэтэ ажабайдал болоно. Тиимэһээ повестиин геройн үзэл бодолой талаараа урган хүмүүжэхэдэнь, хэтэдээ мүнхэ арюун инаг дуран, хүнүүдтэй хамта ябаха гэдэг хүсэл эрмэлзэл туһална, энэ геройнь ажабайдалда дуратай болоно, хүнүүдтэ туһатай юумэ хэдэгээ мэдэрнэ.

«Номин хүхэ нуурнууд» гэһэн Ионас Довидайтисай мүнөө жэлдэ хэблэгдэһэн роман соо залуу интеллигенциин шэнжэ тухай ехэхэнээр бэшэгдэнэ. Залуушуулай сэдьхэл бодолые үйлэдбэритэй сэхэ холбоотой ажал хүдэлмэри дээрэнь харуулха гэжэ автор оролдоно.

Заводой байдалые, барилгашадай ажалые харуулха гэжэ Ионас Довидайтис үнинэй оролдодог, хүдэлмэришэдэй ажабайдал, үйлэдбэри тухай асуудалые сэхэтэ һонирходог юм. Дайнай һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ Довидайтисай хэблүүлһэн «Науяместисай ехэ һонин» гэжэ романдань, мүн «Номин хүхэ нуурнуудтаньшье» хүдэлмэришэд тухай асуудал онсо хүсэтэйгөөр табигдана. Һүүлшынь ном соо социалис Литвагай байдал, ажал хүдэлмэри тухай бэшээтэй. Совет Литвагай тон шухала барилгануудай нэгэн—Элэктренай дээрэхи ажал хэрэг харуулагдана. Прибалтикын энэ эгээн томо электростанци хараһаар байтар бодошоно. Зохёолой геройнуудынь—геологууд, барилгашад-инженернүүд, шофёрнууд, киносценаристнууд гэхэ мэтэ.

Ажал хүдэлмэри хэхэ зуураа, шэнэ түхэлэй хүнэй хайшан гээд хүмүүжэжэ байһые энэ роман соогоо харуулха зорилго табина. Романай гол зүйлынь Воверисүүдэй булын түүхэ болоно. Артурас Роверис үнэн сэхэ совет хүн аад, ганса нэгэн хүндэ шүтэлгын үедэ хохидоһон байгаа. Тэрэнэй һамган Милда — бэлигтэй геолог аад, сэдьхэл бодолойнгоо талаар тогтууригүй юм. Милда өөртөө һайн байхын тула алибаа муу юумэнтэй эбсэхэ зам шэлэжэ абаһан, энэ замда басагаяа оруулха гэһэн байна. Тэд тэрэнэй басаган Дануте абынгаа бэрхэтэйшье һаа, үнэн сэхэ харгыгаар ябаха гэжэ шиидэнэ. Тиигээд Дануте эжынгээ бэлдэһэн дулаахан уурхайе орхёод, республика соохи эгээн томо барилгада ошожо, орёо бэрхэшье һаа, урматай ехэ ажал хэрэг бүтээлсэжэ ороно, хүдэлмэришэдтэй танилсана. Дануте басагантай танилсаһан хүбүүн тэрэнэй эхэдэл адляар, мещан ёһоной һайн байд… дуратай. Тиимэһээ тэрэ хүбүүн… нуте хадамда гараханаа арсан … доно.

Ажабайдалда адэбхитэйгээр ха… далсангүй, хара амяа хараад ла… даг хүн хэды бэлигтэйшье һаа —… богүй жэжэ, ахир тулюур байда… жэ уран зохёолшо эли тодоор ха… лаа.

Коммунизм байгуулагша мүн… геройн зарим шанар шэнжые зох… шо һайн мэдэнэ. Тэд энэ шэнэ… ниие гүнзэгы һайнаар шэнжэн… руулжа шадаагүй.

Мүнөө үеын һайн герой тухай… лэхэ зуураа, мүнөөнэй хүнэй… ронизм, драматизм гэһэн хоёр ойл… жын хоорондоо холбоотой байһан… хай шухала асуудал гараад ер… Литвагай драматургнууд Казис… Витаутас Римкявичюс гэгшэд… хүнэй сэдьхэл бодолой талаар ма… да үшөөл үзэгдэдэг алибаа муу… мэнэй түлөө совет хүнэй урда эр… ёһоной харюусалга тухай асуудал… дые табина. Хара бэеынгээ һай… хүсэжэ, дээгүүр тушаалда дуга… даг, мүн ондоошье муу ябадалые… люулха, коммунизм байгуулаг… сахиха ёһо гуримай хуулиие ба… хан дэлгэрүүлхэ зорилго Казис Са… «Круг», Витаутас Римкявичю… «Тревога» гэжэ зүжэгүүд соо таби… на. Эдэ авторнууд орёо бэрхэтэй… дал тухай бэшэхэ зуураа, мүнөө… драматизмые харуулха гэжэ гол… лэб эрмэлзэнэ…

Коммунис общество байгуул… хүн хадаа манай уран зохёолой… бүхы талаһаань зураглан харуу… шухала зүйл болоно байна.

(АПН)

Дин Ачесон Лондон ерэбэ

ЛОНДОН, сентябриин 2. (ТАСС). США-гай урдын гүрэнэй секретарь, Кипрэй бэеэ даанхай байдалые хаһаха зорилготой түсэбэй автор Дин Ачесон мүнөөдэр Лондон ерээ. Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Баттлертай тэрэ хэлсээ хэхэ юм.

Ханойдо һайндэрэй баяр болоо

ХАНОЙ, сентябриин 2. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикын байгуулагдаһаар 19 жэлэй ойе вьетнам арад тэмдэглэбэ. Олон мянган ажалшадай хабаадалгатай митинг Ханойдо энэ үглөөгүүр боложо, тэрээн дээрэ ДРВ-гэй премьер-министр нүхэр Фан Ван Донг үгэ хэлээ.

ОАР-ай болон Ирагай президентскэ соведэй заседани

КАИР, сентябриин 2. (ТАСС). Гелиополиста (Каир шадар) ОАР ба Ирагай нэгэдэмэл президентскэ соведэй бодото гэшүүдэй заседани болоо. Соведэй болохоёо байһан нэгэдэхи сессиин зүбшэхэ зүйл заседани дээрэ хэлсэгдээ. Араб оронуудай гүрэн түрые болон правительствануудые толгойлогшонорой зүблөөнэй Каирта болоһоной һүүлээр энэ сесси нээгдэхэ юм. Соведэй Уставай проект, соведэй генеральна секретариадай зургаан комитедые, тусхайлбал: сэрэгэй, политическэ, экономическа, культурна болон информационно комитедүүдые, Арабска социализмын асуудалай талаар комитедые, арадай организацинуудай асуудалай талаар комитедые байгуулха тухай асуудалнууд зүбшэхэ зүйлдэнь ороно.

Мексикын президентын мэдүүлгэ

МЕХИКО, сентябриин 2. (ТАСС). Мексикэ Кубатай дипломатическа харилсаагаа үргэлжэлүүлхэ гээд республикын президент Адольф Лопес Матеос үсэгэлдэр мэдүүлээ.

Конгресстэ ээлжээтэ бэшэгээрээ хандахалаа, Лопес Матеос иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Кубада харша хэмжээнүүдые абаха гэжэ хараалһан резолюциие Мексикын делегаци Америкын гүрэнүүдэй организациин гэшүүн оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй консультативна зүблөөнэй һаяхан болоходо буруушаажа дуугаа үгэһэн байгаа.

Өөрыгөө тодорхойлхо, бусадай хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй, бүрин эрхэтэй байха гол ёһонуудые дэмжэжэ, бүхы арсалдаата асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхые хүсэжэ байһан тухайгаа Мексикын президент хэлээ. Ямаршье хизаарлалта болон газаашалга хэнгүйгөөр дэлхэйн бүхы оронуудтай худалдаа наймаанай харилсаа хүгжөөхэ шухала гэжэ тэрэ хэлээ.

Советскэ Союзай туһаламжаар баригдаһан Бхилайн металлургическа комбинат шэнэ Индиин омогорхолынь болоно. Бхилай—национальна дэбжэлтын, совет-энэдхэг урэ ехэтэй харилсаа холбооной һүлдэ тэмдэг мүн гэжэ Индиин урдын премьер-министр наһа бараһан Джавахарлал Неру нэрлэһэн юм. Заводой хоёрдохи ээлжээн жэлдээ 2,5 миллион тонно булад хайлуулжа гаргадаг болохо. Зураг дээрэ: заводой рельснүүдэй склад.

АПН-эй фото.

Дайнай хойшолонгуудые мартажа болохогүй

БЕРЛИН, сентябриин 2. (Т… Баруун Германиин эб найрам… тала баригшад дэлхэйн хоёрдохи… най эхилһээр 25 жэл гүйсэһэн… рые тэмдэглэхэдээ, бонниско засаг… хидай хэжэ байһан сэрэгэй бэлд… дэ буруушаал мэдүүлһэн мит… нүүд болон демонстрацинуудые… гаргөө.

Сэрэгэй бэлэдхэлдэ эсэргүү мит… гын Франкфурт-на-Майне гор… үсэгэлдэр болоходо, тэрээндэ 6… ган хүн хабаадаа. «Гитлеровска… нералнуудта ядерна зэбсэг үгүй… гүй!», «Германие ядерна бүү… сэгүй орон нютаг байлгаха!» г… уряа лозунгнуудтай олон тра… рантнуудые митингдэ хабаада… барижа ябаа.

Баруун Германиин барилгын… мышленностиин хүдэлмэриш… профсоюзай түрүүлэгшэ Лебер га… митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Совет… Союзые болон ГДР-ые хардаһан… дэһэн байна. Тиихэдэнь митингдэ… баадагшад «худалаар хэлэнэ… «хардана гүрдэнэш» гэжэ хашхар… дан харюусаа. Атомна зэбсэгтэй… хые буруушаагшад хадаа бүү зэ… хуряаха, НАТО-гой олон талын… на хүсэнүүдтэ Баруун Германиин… сагаархидай хабаадалгаһаа ар… эрилтэ хэжэ Баруун Германиин… дестагта эльгээгдэхэ бэшэгтэ мит… гын үеэр гар табиулһан байна.

Атомна зэбсэгтэй болохые х… дэггүйшуул бундестагта эльгээ… хандалга доро Эссен городой 1… хүндэ гар табюулаа. Хандалга… атомна зэбсэгһээ арсахыень, Евр… түбтэ ядерна зэбсэггүй зоно бай… ха оролдолго гаргахыень бо… правительствые уряална.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто…

Нэгэдэхи хуудаһанда: Совет… партийно-правительственна де… гациин Чехословакида айлша… байһан тухай мэдээсэл; В. Кр… горницыной «Арадай хина… шалгана» гэһэн корреспонден… Буряадай АССР-эй хүдөө ажа… продуктнуудые абаха ба бэл… хэхэ министерствын ахалагша… техникгэй «Республикын ажа… нуудта хонидые искусственн… урэжүүлхэ хүдэлмэриин ябаса… хай» корреспонденци ба бусад…

Хоёрдохи хуудаһанда: Я. У… ренкын «Колхоз, совхозуудай ф… меннэ магазинууд», зоотехник… Жигульскаягай — зүгын ажа… хүгжөөхэ тухай корреспонден… нууд: «100 үдэр соо — 100 ки… грамм нэмээхэ» гэһэн гаршаг… ро хэблэлэй шэнжэлэл толилог…

Гурбадахи хуудаһанда: М.… мейкинагай «Хэлэһэн үгэдөө хү… хэ хэрэгтэй» гэһэн корреспон… ци; Уласхоорондын байда… ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: на… техникын һонин ба бусад һо… холтой материалнууд толилог…

МАРТАГДАШАҺАН ХҮҮР

Зарим национальна уран зохёолшод оронойнгоо арад зондо ажабайха юумэ гэжэ өөгшөөгдэн һанагдадаг юм. Хэнэйшье мэдэһээр, Чилиин поэтесса Габриэла Мистраль нүгшэхэһөө хэдыхэн жэл урид Нобелиин шанда хүртэһэн байгаа.

Чилиин зон тэрээндэ үнэн сэдьхэлһээ дуратай.

Эгээн түрүүндэ энэ хүмнай арад зоной дундаһаа гараһан эхэнэр байха. Арад зоной дундаһаа хүмүүжэн гараха гээшэ ехэхэн удхатай юм даа. Манай ороной университедүүдтэ хүдэлмэришэдэй үхибүүд об тоб бии, харин таряашадай дундаһаа гарагшадые тэндэ оройдоошье харахагүйт. Латиин Америкын хархис хүсэнүүд арад зониие харанхы байдалда байлгаха гэжэ үни заяанай оролдодог. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй олон миллион хүнүүд манайда бии гээшэ. Үхибүүдээ эхин һургуулида эльгээхэшье шадалгүй түрэлхид Чилидэ угаа олон. Тиимэ үхибүүд хара багаһаа хойшо хүдэлмэри хэжэ эхилдэг.

Габриэла Мистраль харанхы барга байдалһаа мултаржа шадааһан. Олон түмэн үгытэйшүүлэй дунда баларташахаар бэшэ ехэ оюун бэлигтэй байһан юумэл даа энэмнай. Тэд Габриэла Мистралиин дабажа гараһан замынь хэсүү хүшэр хүндэ байһан.

Арад зоной дундаһаа гараһан басагамнай өөрынгөө поэзиин ашаар манай үе сагай үнэн сэдьхэлынь болонхой. Энэ поэтесса наһанһаа нүгшөөдшье байхадаа, Чилиин арадай дунда шухала үүргээ дүүргэһээр. Тэрээниие литературоведүүдһээ гадна, мүн университет, правительствануудМ, һургуули, парламентнууд һанажа ябадаг юм. Энэмнай—Чилиин арад түмэниие нэгэдүүлдэг ёһотойл цемент гээшэ. Чилиин гүрэнэй туг дээрэ хүхэ сэнхир огторгойдо сагаан одоной зураатай байһые харахат. Тэд, үнэндөө тэндэ үшөө нэгэ харагдадаггүй одон—Габриэла Мистраль бии юумэл. Энэ хүнэй һүлдэнь эхэ ороноймнай алишье холын газар нютагуудһаа эли тодоор харагдадаг юумэл.

Һаяхан би поэтессын хүүрэй дэргэдэ ошоод ерээб. Хүүрынь ехэл муугаар барижа байна даа. Харгыда эсэһэн хүнэй һууха һандалишье байхагүй, сэсэг набшашье табигдаагүй. Монте Грандын добо дээрэхи энэ бишыхан газарые Габриэлын хүүр табихын тула би шэлэһэн хүм. Энэ поэтесса олон оронуудта: Итали ба Бразилида, Испани болон США-да ябаһан юм. Тэд, нүгшэхэдэм минии түрэл Монте Гранда тосхондомни хүдөөлүүлхэт гэжэ гүйһан байгаа. Тэрэ хүсэлыень дүүргээ һэмди. Мистралиин хүүр дээрэ уран зохёолшодой үмэнэһөө дурасхаалай шулуун хабтагай табигданхай. Тэд правительство энэ поэтессын хүүр тухайда мартажархёо.

Габриэлын номуудынь, гар бэшэгүүдынь, авторай эрхэ бүришье муу байдалда ороо. Габриэла Холбоото Штадуудта байхадаа наһа бараба гэһэн бэеэрээ американецууд тэрэнэй бүхы литературна баялигые абашоо. Вашингтонойхидой зүбшөөлгүйгөөр Мистралиин поэмые нэгэшье антологидо оруулха эрхэгүй болонхойбди. Хэблэгдээгүй олон мянган шүлэгүүдынь конгрессэй вашингтонско библиотекэ соо хосоржо хэбтэдэг.

Америкынхид манай ороной зэд, марганец, сагаан туулга, нефть мэтын баялигуудые убайгүйгөөр убэршэлэн абадагтаал адлирхуу юумэ эндэшье хэжэ байна.

Габриэла Мистраль гээшэмнай эдэ бүхы металл, минералнуудай дээжэ байһан юм. Тэрэнэй шүлэгүүдые ган түмэртэй, гашуудал зоболонтой, галта вулканай амисхаалтай сасуулмаар. Габриэлын һанал бодолынь газар дайдатаймнай таһаршагүй холбоотой.

Тэрэ Монте Гранда тосхондо минии хани нүхэр мүнхын нойроор нойрсоно. Тэндэнь хура бороошье ородоггүй, газарынь—ган хүүрай. Угаа томо шулуун гарнуудтал адли үндэр томо хаданууд бархайлдана. Хадхууртай томо кактусһаа ондоо ямаршье ургамал эндэ ургадаггүй. Хүүрэйнь хажууда байгаад өөдөө шэртэбэл, хүншье, ан амитаншье харагдахагүй. Хадхууртай кактус, хада уланууд, хара боро үхэр шулуунууд, хэзээдэшье үүлэгүй хүхэ тэнгэрил харагдаха. Иимэ хооһон хүбхай сүл губи ондоо тээ үсөөн үзэгдэдэг. Тэд хэрбээ Габриэлын хүүрэй иигэжэ хаягдашаһан байгаагүй һаа, тэрэнэй шүлэгүүдэй удхада таарамаар энэ губи газар эды шэнээн үйдхар, гашуудал намда асархагүй һэн. Поэтессын нэрые һиилэһэн мрамор хабтагайһаа ондоо юуншье эндэ үгы. Нэгэшье сэсэг, нэгэшье һандали үгы. Һургуулиин үхибүүд иишэ ерэжэ, поэтессын бэшэһэн үгэнүүдтэй дуунуудые дууладаг, нимэ зэнхэгэр хаягданги байхыень хараад гайхалдадаг юм.

Президентдэ манай кандидат Сальвадор Альендесые үдэшэнгөө, би һаяхан олон газарнуудаар ябажа ерээб. Бидэнэр таряашадтай хөөрэлдөөбди, арад зоной ямар замаар ябаха тухайнь, дэлхэйн байдал тухай хөөрэжэ үгөөбди. Сентябриин 4-дэ дүүрэхэ политическэ хүшэр тэмсэлыень ойлгуулан хэлэхэ гэжэ оролдоһон байнаб.

Монте Гранде тосхоноор дайраад гараха зуураа, Чилиин туг дээрэхи харагдадаггүй одон болоһон Габриэлын хүүрэй хажууда ерэжэ, ёһолон зогсообди. Таряашан зон сугларааад, шүлэгүүд зэдэлээ, үгэнүүдшье хэлэгдээ.

Тэрэ минутада Габриэла Мистралиин хүүр дээрэ гашуудалта хуушан саг, ерээдүйн хүсэл найдабари хоёр уулзана һэн.

Пабло НЕРУДА.
(АПН).

Хара Арал. Чили.

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1964 оной сентябриин 4.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-…, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и периодов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00210. Зак. № 747.